

DE LA

Real Academia de Buenas Letras

— DE BARCELONA —

— 5 —

ABRIL A JUNIO DE 1914

— 5 —

RECEPTARI DE MICER JOHAN

Guardem en la nostra llibreria un interessant manuscrit del segle XV que conté curiosíssimes receptes; forma un petit volum de 94 folis, de fort paper de fil. de 144×100 mm. Los 33 folis primers són innumerats; los restants numerats modernament. Comença però no acaba; al final del fol. 92 (in.) lo text queda truncat per faltarli alguns folis. Procedeix de Vich hont lo comprà un antiquari de Barcelona fa sis o set anys.

* *

En un full arrencat del volum, de paper més prim, s'hi llegexen algunes notes incoherents o incompletes sobre quins són los dies de bona luna per les sagnies, segons Ypoocràs:... «que lo primer dia de la luna ni lo segon ni lo terç no es bona la luna, lo quart dia si que mester será per om fer sagnia si no será dia abeiach, lo .v. dia es bo, lo sisen dia es mala; de set, de vuyt e de nou es bona.... e de deu es mala e de dotze es bona e de onze e de treize e de quatorze e de quinze e de seize es mala luna, que diu lo sant que *en luna plena no tech la tua uena*, en deset dies es bona...»

En lo primer full del llibre sembla començada una fórmula que ocupa les dues cares del full y la meytat del recto del segon (y per çò sembla que'l llibre no comença). En la primera cara la tinta està, per l'ús o'l fregadís bastant esborrada; n'hom pegut fer aquesta copia deficient:

«Sia plegada a la dona la mare començant als dits dels pens per mant, fregant ab oly de murta e oly de mastech e après les cames e les cuxes e anques segons se costuma de plegar. En après sien començats als dits de les mans per auall, braços e espatlles fins als renyons e fet açó sia gitada la dona de ventre sobre lo llit e aja trementina de vet... encens e mastech poluorizats, sach de dragó, clauells maseles e fombres, canyella, nous de xarch; totes aquestes coses poluorizadas

e eguals en quantitat sien ben mesclades e poluorizadas e sien posades a la dona sobre la trementina e aprés posarly en dos estopades de lly de alexandria beu estengudes sobre la trementina e exes especies damunt dites fins que per si matexes sen lleuen del tot. Es necessari mentre la dona tingua les estopades no jagua ab son marit ne lo marit ab altre dona, aprés ques faça banyar e quee rente be rota, com sia fora dels banys prengna de les dits dos olis e que sen unte en la foreheadra, en aprés aja grex de arigó hun petit mesclat ab oley de algalia o ab algalyia fina e que aquell se meta dins la natura be anunt com se vulla metre al lit ab son marit e com sien acostats sia drab ab drab de lly perfumat ab ensens, metàl entre les cuxes ben pegat e girse de la part dreta e no horine dins dues ores o tant com sen puxa estar. Aquesta recepta es pronada.

(Segueix al verso d'aquesta plana): Per aquels que morden al cor o a la boca del ventrel e la oració següent portant la ab si: Potestas dei patris ✠ sapientia filii ✠ virtus spiritus sancti ✠ liberet te ab omni malo ut vermis tui moriatur, in aqua recurrit in onore beati onofri martiris tui et per misericordiam ✠ domini ✠ nostri ✠ jeshu ✠ xristi ✠ filii dei ✠ al michi guilermus uidal ✠ dum apperlant super me nocentes ut edant carnes meas ipsi infirmati sunt et ceciderunt jhe. maria et filius salus mundi sit tibi clemens et propicius. Amen.

Heus aquí la copia fidel d'aquest manuscrit. No'ns hem prís altra llibertat que numerar correlativament les receptes pera major exactitut en les referencies que pugan fershi.

JHS.

En nom de Dieu et de la beugta sa mare e de tots los arxels e archangels e de tots los sans e santes de paradis yo micer Johan comence aquest libre de Reseptes en lajn 1466.

Aci comença lo conoviment de les orines he aci comença lo libre de la reboricha del conoviment de les malalties segua diu Ypocrás e Galienus segons que troba en lo libre de mestre Isach del conoviment de les orines com les pot hom conre et jutgar.

I. Si la orina sera blanqua et no ben clara e no fa sino huna poca de scuma e es menuda, aquesta aytal es de dona et te malaltia en lo mare he la major partida perque la te plena de suziatat he fali dolor en lo ventre et en la boca del ventrell, et si la crina sera blanqua e ben clara e prima aquesta es de dona prenyada he si la orina [es] ben clara ab altra color mesclada strana mostra la malaltia en la mare e en lo ventrell he pera curar esta malaltia farás así:

Pren un manoll de romer et altre de xara e altre de salvia he altre de atemisa e altre de agremonia et tot sia cuyt en huna e quan seran beu cuytes traue lo quable he metchi nel e quee e fesne exarop he

donau al pacient en lo mati tres culleretes ab set de aygua tebe, en la nit dos cullerades ab cinch de aygua, et apres tres dies que aura begut del exarop donauli porgua e fes lli bany sech et pren lo romaní que es dit per romero et artamissa et maudastre e maurruin ventós e la xara, e fes lin lit en lo bany e sue en elles e apres dali a menjar. Aquest bany faras a dona que no sia prenyada e si sera prenyada no li poses en lo bany artemissa ni romer.

II. Quan veurás la orina torbada da aquesta es uall, e dessus un poch clara, es de mal de ventrell e donali dolor en lo ventre et fali venir uomit e lançar. Aquest aytal fes lli exarop de codonys cuyts en aygua ros e no en altra aygua e menge perdins, ancels sens lo cuyro per que lo cuyro dona dolor en lo ventre e estreny la carn, e quan sera la perdui cuyta pica la molt e fesne axí com morterol e methi e quan aura meniat la caru e aurá set no li dons vi sino aygua cuyra ab lo morterol e violetes, e ab lieçons e ab regalicia parada e aprés de açò pren niija onça de violetes e miija onça de falzia e hun manol de lieçons e una libra de carabacins, altre tant de lanor de cogombros, una libra de quere e fes ne exarop e donali such de magrana dolça car la magrana lli tolrá la set e fes lli scopir los pinyols, e guarra ab Deu.

III. Quan sera la orina vermella e clara e fara moltá scumma e los graus grossos açò es senyal de postema del costat e leucs de creximent de sanch e de colera rubea e fir en los punts dels leus. Es aquesta sanch que es creguda en la melsa fes la banyar donant lli aygua cuyta ab violes e ab falzia e ab lieçons e ab huna bonza de regalicia parada e huntal ab oli e ab mantega e guarda cada dia lla orina e si uous que al tercer dia nos alça la scumma tant com solia, es bon senyal pero que pet guarir, Deus ajudant. E si al tercer dia salça mes la scumma es fort senyal de mert e del tercer dia auant pren huna onça de violetes e altra de erba breuca que es falzia e onça e mitia de tant de carabases e de cogombros e mitia onça de regalicia et una libra de quere e fes ne exarop e doneli per lo mati tres cullerades ab set de aygua tebea e ab açò purificará la sanch, Deus volent, del mal veri. E aprés pren la farina del ordi cernuda tres vegades a la ruel dels mals vins e la llaur delles malves, sien cuytes estes coses e ab lo caldo sia pastada la farina e fesla dura e fesne calfa oli e hunte ten les mans e pastela entre les mans fins que faça crega et estenda en hun drap be prim e huntal ab mantega et possan sobre la dolor et donali a menjar fins en huit dies blets e ab let de amelles que son spinachs e dalli anant doneli los formigons fins al quinze dies, dallauant doneli lo poll cuyt ab la llaur de les carabases e dels cogombros fins als XX dies llauant menge galina e moltó e begua bon ni amerat. En lo començ de la malaltia donali tetagua e conexerás si es de vida.

IV. Quan es la orina groga e retrira cu color de fum es febre aguda, e si sera color negra aurá gran cremor dins lo cos e aura gran set e fersa) e fer sa la llengua e ebrir sa de costra negra e les dents

aurà de color quasi negres e esmagnarà molt; aquesta malaltia es apel·lada febra aguda; sia curat axí: Pren mitga honça de violes e mitga de falzia hun manat de lieços e de la rael del cart tacar e rael de panicat e hun manat de la rael del cart pebragó e cinch onzes de regalicia; e a totes estes racils sien leuada la scorça e sien cuytes en aygua e quan seràn ben cuytes traure lo caldo e mitjà mitga onça de dia dragant molt e estigua en remulla tres dias tro que sia bé dissolt e après feslo be bullir ab huna libra de sucre e fes ne exarop e donen tots matins tres cullarades e ab set de aygua tebia, en lo vespre dos ab V de aygua. En lo dia següent per a matar la set, cou aygua ab les herbes dessus dites e ab mitga onça de dia dragant e tingua en la boca zarguatonà e laur de codonys tot lligat en hun drap e fes la scopir e leuar ha lla negror de la llengua e delles dents e hantali tots temps los pits ab oli rossat e les spalles tro en .X. dies e donali a mentar let de amelles e la let de la llaur de carabacs ab taluina e ab laur dels cogombros, ço es ab let. E dels X dies auant pren formigons ab mantegua de cabres e de ouelles e no begua vi sino sera tolt del miç del cos o tot e de .XV. dies auant entre los .XX. dies, menje lo caldo del poll petit e poca de la carn e de .XX. auant menje gallina o moltó primal que sia quastrat ues no veja ni fins que sia be sforçat es leue del lit e begua aygua cnyta ab les herbes desús dites, e guarra ab Deu. Probatum.

V. Quant lla orina sera groga e tira un poch en color de fum e retran a color blanca e no es be clara, la malaltia es febra aguda e leuas de colera blanca que sta en la boca del ventrel e dona gran ardor e fa anar gran set e fali costra en lla lengua; [a] aquesta malaltia faras la medicina que es dit de colera negra e guarda que no veja ni e si per no guardarse aduenir aquesta malaltia que li uingua cadura que gite crits que nulla cantar e ferir als que stan entorn de ell els seup; a aquesta malaltia fes aquesta cura.

Primo rauli lo cap e hantaley ab mantegua e pren gocets petits e obrils per la esquena e axi calents sien possats de sus lo cap e lo mes dessus la moleta e sino pots auer gocets petits pren las maforets e sino pots auer pren lo cabrit elich e fes lo obrir e calent mitjà en lo cap la tella e dessus lo cabrit; sino pots auer cabrit pren grossa guilina e fes segons dit es dels gocets. que si aço no es fet romandria orat e tolt de hun costat; e [a] aytal dolor com aquesta pren lla mançanella de la muntanya e spigol e ysop e sabonier e salua e ginesta e orengua e timó e rida, tot aço sia cuyt e fes hun bany ab aquestes e ab aquelles que poras auer e les en guisa que lagna sobre elles per que rebu be lla calor e per que sue. lla maior calor rebu en aquel costat hen anra dolor que sera o formit; altra negada pren lo mandrastre e rida e fulles de mançano e les de la xara e sien cuytes en hon ni blanch e cobri lo aquel costat ab les herbes que sien be calentes quant o pugn sofrir e embelleat axi stigra tro que sue latesia que li aies poent en

lo costat de hon es tolt les dites herbes e sobre lo cap eu la mollera lli possaras de les erbes, e axi guarra ab Deu.

VI. Quant lla horina sera groga e tira hun poch quasi vert clar. donali uolta e si fa poca scumma e los grans grossos, aquesta es febra retinta e leuas de collera vert, e grogua e la vert te la en lo feige e la groga tella en los leus e donali ardor ab dolor e donali sequedar en la boqua e falli dessus lla lengua huna costra verda en torn de la lengua axi com groga; a aquesta malaltia fes lli aquesta cura.

Pren rael de fenol, rael de juliuert, rael ab les fulles de lieços e hun quart de polipodi e mitja onça de violetes e mitja onça de grimonia e la rael del blets e dues onces de regalicia parada, tot sia enyt en vi e colau en la coladura, mitjà mitja onça de dia dragant e fesue exarop ab sucre huna liura; en lo mati donen tres cullarades ab set de aygua. al vespre dues ab .V. de aygua tebea e faras coure altra aygua ab aquestes medecines mes noy possos polipodi e cola lo caldo e possay mitja onça de goma arabica e huna onça de sucre perque sia dolç e begua de aquesta aygua e [no] begua altra cossa e als set dies primers darri as a beure taluina de segó feta let de amelles ab aygua dessus dita destemprada e menje daliauant los formigons fets ab let de carabacs e de laur de cogombros ab mantegua tro que sia determinada la malaltia e si per auentara seddenendra que per son mal regimint que menje o begua cosses contraries, vendrà en esser seus bon seny; pren la fulla de la edra e sien ben qurades e coutes ab la miytat de aygua ros e altra miytat de aygua comuna e be calent possaley en lo cap pero primer li untaras lo cap ab mantegua e possar li as les dites fulles de la cura ab plenes de perdlu cuyta ab mantegua ab los terres e ab lo ni blanch e ab aço tornará ab son bon acort.

VII. Quant la orina sera groga e be clara e torna en vert aço es febra cotidiana e leuas de colera groga e rossa e sta en lo ventrel e donali gran tremor que no li cessa nit no dia. Aquest aytal untel ab oli uiolat e pren hun manol de lieços, e altre tant de rael de juliuert, e altre tant de rael de api, e altre tant de falzia, e altrettanto de la rael dalmiron. e mig de la rael del fenol e de la rael de les bides, e mig manol de artemissa e mig manol de polipodi; tot sia cuyt en aygua tro que minue la miytat; de aço faras exarop ab una liura de sucre e douelin mau a nespre segons es dit en les altres receptes desús dites.

VIII. Quant la orina sera venudta color de rossa e no ben clara e fa tel negre dessus, aquesta aytal es senyal de febra continua e deuenlli colre les spalles e lo cap; aquesta se leua de collera rossa e vert e sta en la boqua del ventrel; donali ab que porgue aquestes coleres e tantost aura bona memoria e doneli exarop de lieços e ab viuagre e ab blets incnuts que son spinachs, e ab let de amelles e clarons negres lo caldo e unteli les spalles ab oli rosat. Nou laguis e doneli ab que gite les coleres sino vendra e gran malaltia siu llaguis.

Quant la orina sera groga e tira en blanca e no es be clara e te

hun cercol negre dessus, aquesta aytal es febra cotidiana e lenas de colera grogua e de collera rossa; e la grogna sta en lo ventre e te les cordes del cor e deu auer dolor en les spalles e en lo cap, e si la orina retrau mes blanca que negra e com li dones la uolta fa poca scuma e los grans grossos, es limossa e denli donar dolor de jus la spalla dreta; donali ab que porgue tantost faent exarop dels licçons e de lanor de carabaçes e de cogombros e untel ab oli de manzanella e ab oli rossat tot meselat e menge los blets menuts ab let de amelles tro que determine la malaltia e quartse segons dessus es dit.

IX. Quant la orina sera que tire en vermella hun poch axi com color de fum, doneli uolta e si fa poca scuma e los grans grossos, aquest aytal es tereenari dobble e deu auer dolor en lo ventre e en los renys e en lo cap. Aquest aytal fes aquesta cura e guarda que no li donen ni ni carn ni pa, hun dia o dos que no menge sino sopa en aygua e untal tot ab oli rosat meselat ab oli uolat e pren zargatona e mit la a remulla en aygua ros e picala e mit la sobre lo ventre en hun drap e espayara la cremor. E pera que guarexque de les colleres dali exarop fet ab uinagre o ab agraç e apres dona exarop uolat fet ab polipodi e donali fins en tres dies o quatre tabuina de sego ab let de carabaçes e de cogombros e daqui auant donali a menjar crexems menuts ab let de amelles tro que los .VIII. dies sien pasats e si als .VIII. dies no ha millorat e li torna la febra aguda, sta en gran perill e a menester la cura molt gran.

X. Quant la orina es crua e clara e color de or, aquesta mostra dolor de la melsa e suanex li lo cap e aura cremor tors uespres entre carn e cuyro e auengades tro en lo cinque dia se pasara esser sans e li tornara la cremor, smaga e pett la color e un en pus decaent so o leuantse e li dolen los genols e les coluntres e quant nol corren e nel asegar que no pot parlar. Aquesta malaltia es de la melsa; per a aquesta cura pren rael de juliaert e rael de api e licçons menuts e dels almirons e rael de sparguera e rael de fenol e rael dels blets e la rael de tamarit de seca, e de aquestes rael pren sengles manats e tauau be e sia be cuyt tro que minuesca la miytat e del caldo que remandra sien fer exarop ab una libra de çuere e ab ruibarbre molt, ab aço laxara lo mal de la melsa e confortara lo fetge, e pren figues seques e sien enytes en uinagre e picats sien fet en pastre e sia possat dessus la melsa, cupero primer sia untat ab mantegua, e ab aço guarra ab deus.

XI. Quant la orina sera groga e clara e tira com seua color de fum e quant li daras uolta fara molta senna e menuda, aquesta es quartana e lenas de colera vermella que esta en lo ventre e en les cordes del cor a natura, que als quatre dies adormira primer los pens apres munta als genols e apres a les spalles e suanex lo cap e fa venir vomit. A aquest aytal faras aquesta cura. Quant loindra la sessio pren oli de manzanella e oli uolat e untali tot lo cos e pren rael de licçons e dels almirons e rael de juliaert hi rael de api e de fenol e rael de

junça e rael de bleades e rael de tamarit e rael de sparguera, rael de panical e lengua houina e mitga onça de polipodi; de tot aço fes exarop e pren per hun equal les dites erbes e mit en lo exarop un quart de ruibarbre o donali a mati a uespre, en lo mati tres cullerades ab set de aygua tebea e al uespre dues e cinch de aygua e no menge carn de pel agut ni ous sino scalfats en aygua ni formatge ni fruyta, e menge ço que a de mengar apres do la sessio e sill pren en la nit, menge gran mati e no begua aygua sino ui amerat, e si la orina es blanca e crua es quartana dobble; a aquest aytal feslli aquest exarop e quart se de les viandes contraries.

XII. Quant la orina sera quasi blanca, dali uolta e si fa molta scuma e menuda, aquest [es] itropich. El que ha aquesta malaltia es fexuch dels braços e dels pens e deu inflar la cara e la natura. Per aquesta malaltia pren les figues e panses negres de artamissa e grimonja e sia cuyt en aygua e no li dones altra cosa sino aquesta aygua e amerarli lo ni. Aci o remet auant en es aquest senyal $\frac{0}{0}$ (1).

XIII. Quant la orina fa scuma e feçes es mal de fetge. Aquesta malaltia fa exir la materia que fara per daual verda e es colera vert e ue del ventre, e si fara colera blanca ue de humor gran que a en lo cos, e a aquesta malaltia faras esta cura: pren lanor de murta e lanor de çumach de eascu un draema, de herberit un draema, e un draema de flor de magranes ennessades e dos draemes de roses e eoga tot ensems e pican molt e cola lo caldo e pren una onça e miga de goma arabigua molta e miga onça de lauor de uerdolagues vermelles tot molt, gitau en lo caldo e met li cera e miga onça de diadraguant e miga onça de fener e possay miga onça de aygua e eoga tant tro que torne spes, e aço sia destrempat ab lo caldo e dona al pacient tots matins dues cullerades, al mig dia altres dos, al uespre altres dos, ab aço deu alluxar la malaltia. E si ab aço no uol alluxar la malaltia segons tu uoidras, pren hun quart de onça de sauch de dragó e miga onça de goma arabigua e miga onça de polipodi e huna onça de saudels, dues onces de gales e tres grans de ensens e hun quart de onça de grans de himaga e sia tot molt ques puga ceindre, e de aquesta poluora donen al pacient ab lo caldo dessus dit tots matins e cada uespre, e guara ab deu.

XIV. Quant veurás la orina crua e molt clara que faça molta scuma e menuda, aquesta es de tisch e a lo mal en los lous e lenes de aquesta malaltia de fret e deuen li sonar los pits quant se treballa a fer alguna cosa o en anar, e nos fara de alendar; aquest aytal quart se de menjar cosses fredes e tambe de les calentes e seques de natura, mas menge caldo de moltó o de galina; no menge neugun peix ni carn

(1) No hi és en lo restant del M., però com mes collevant seguexen altres regles y p. 1. e pres sobre'l conexement de les uines, les hem posades a continuació suposant que alera s'afelles lo copista degué oblidarse de posarli la senyal sus dita.

de pell agut ni all ni ceba ni formatge ni pebre. E per a curar aquest mal sia pres un manoll de malvina la rael, e la rael del cart coler e rael de lengua bonina, miga onça de exenuç e un quart de alfobes. un dragma de gra de fenoll e un dragma de batafalna; coga tot en huna, e quant sera cuyt sia picat fora lo caldo e methi un dragma de dia dragant molt e una llinra de alfani e fes ho axarop e donen per lo mati dues cullerades ab quatre de aygua tehea e al vespre com se voldrà gitar altre tant e pendras un dragma de exenuç, altre tant de alfobles e un manoll de malvins e la sua laur e un dragma de lins. tot sia cuyt en huna. e quant sera cuyt pren dos draps de lli e posels hi caleuts com los posa soferir ab les dites coses be picades sobre los pits e sobre lo ventre e com la hu sera fret posselin altre caleut e ab açó perdrà lo ofegament, açó sia fet cada nit fins en nou dies. E pren marruio uentos e mandastre e romer e palliol e sia cuyt en nou ni que no sia agre e sia possat al pacient deius les soles dels pens que prengua aquella calor stant en son llit tro que sue molt fort; ab açó perdrà lo tísich la sequedat de la uentositat e quant lo uoras millorat donali purgua e use de menjar la reyonada del cabrò e galina grossa e quart se de les coses fredes e seques e salades, e axi guarara ab deu.

XV. Quant la orina blanca e[s] be clara e luent e fa molta scuma e menuda es de tísich e prumouse de steuma blanca que te en los rams del ventrel ab les cordes del cor en lo cano dels leus e fal tosir e gitar molta scuma e souenli los pits. [A] aytal malaltia com aquesta fesli la cura que desus es dita e dona li lo axarop de la laur de les malues.

XVI. Quant veuras la orina groga e clara e tira axi com a tina e farà molta scuma e menuda, axi mateix aquest es tísich e procehix de fredor de los leus e deu gitar podre per la boca. Et sapies que açó li mengará tot aquel veri e podre. Et aquest aytal fes li la cura desus dita e mana li leure lo sagí del porch tots dies en daua, teheu, e si será jueu o moro dona li la reyonada del cabrò regalat e teben tots matius mesclat ab mantega de cabres e ab açó guarará ab deu.

XVII. Quant la orina será clara color de or quant la batrás en lornal e farà grans menuts en lo sol del orinal e poca scuma es desfara tost, aquest aytal es de hom sans que no ha negun mal.

XVIII. Quant la orina torna en groga e la color terbola com fum e es poca la orina donali una volta e si fa la scuma molta e los grans grossos, aquesta malaltia es postema cural e toca en las cordes del cor e dona dolor en los ronyons e en la boca del ventrel e a vegades sua la cara suor freda a grans gotes. Aquest es mortal, no faces cura eu ell.

XIX. Quant la orina es clara, color de ni blanc, quant la batrás donali una volta e farà gran scuma e grossa e alta, es ram de postema sanguina e dona dolor daual la mamella esquerra, e si es axi, es mortal, no cures dell.

XX. Quant la orina será blanca e farà molta scuma e grossa e no desfá sopte, es spiritual e donali dolor en lo ventrel, es mortal.

XXI. Quant la orina sera color de rossa quasi blauqua, dali volta, e si fa molta scuma e alta es toroa vert, aquesta ha nom postema epehathic e anateras; aquesta dona dolor al fetge. Regexcas bé que mortal es.

XXII. Quant la orina sera negra com a exagundes de carbó e farà gran scuma, aquesta es postema negra, ques leua de collera negra e deu auer dolor en la melsa e en los reuyons, e es mortal.

XXIII. Quant la orina es spessa e terbola e color de brag que es sanch e faru gran scuma e alta, es postema del ventrel e deu li fer dar crits si al segon dia o al tercer nos mudará la dolor al melich o daual e no fara la orina segons la feya abans. Cural ab lo exarop que dessus es dit en la recepta de la orina crua e molt clara, e guarra ab deu. E si la dolor no deualla al melich sino que resta en lo ventrel, es mortal.

XXIV. Quant la orina sera vermella e clara o fara la scuma e grans menuts açó es de natura de ydropich e de tísich e es ha ventura de mort, e si la orina sera espessa axi com terbola [formant] leues de aquel mal, [a] aquest aytal dona de tercer dia una onça de escapa datou destemprat ab exarop rossat tro que sera deliurat apres sia penssat, e guarra ab deu.

XXV. Quant la orina sera de color de fum, dali volta si fa molta scuma e dessus com a nuvol negre e daual clara, haquesta es febra aguda e es mortal.

XXVI. Quant veuras la orina que es crua e color de fum, dali volta e si fa molta scuma e los grans grossos, aquesta es postema recuria e dona dolor en lo costat esquerre; fins en .V. dies, sera mort. E si la dolor al costat dret passará e li dará cougoya que nol ley tossir, que li farà posar la mà en lo costat, enral axi: si es om joue fes lo sagnar de abduís los braços; en la hu de la vena de les espalles en lo altre braç en la vena del tou dels pits e trau la sauch per mida, açó faràs en los tres messos del any en lestiu e si sera en lo temps de decembre o de octubre tra en febrer. trau li tanta sauch tro que comença a esmagar en los braços del sagnador; aquesta sagnia sia feta de quatre en quatre dies tres vegades, una vegada la hum dia e a cap de quatre dies altra vegada e posats tres dies sia sagnat segons dit es e axi sia sagnat les dites tres vegades. E com vindrá lo tercer dia si sera millorat untal ab oli violat alli on ha la dolor e si no has oli violat untal ab mantega, apres pren les raela de les manius e la laur de les matues e les alfobes e rael de lengua bonina e lo cart tucar, que es lo paufcal, e en una gran caldera sia tot cuyt e pren dos draps de ly e sien babyuts en aquel caldo que sia be calent tant com lo pora soferir e sia posat hon ha la dolor e quant le hu será fret sia li possat laltre ab [caldo] de les herbes; açó sia fet per un dia tro a tant que li leue la dolor; quant veuras que es millorat pren altra vegada aquestes erbes e coules en lo ni segons les coquist ab laygua e pren un velloç de lana suezea e mulal escorel en bona emissa e no del tot e fes axi com fiat ab los draps e dona li a mengar la costana del segó e no altra cosa; açó menga

tant que sen mantinga. Açò sia feyt per .VIII. dies e dali avant puis los .XV. dies donali a mengar formigous ab mantega e de .XV. dies avant, donali polls cuyts e met dins lo pollastre carabacins e lauor de cobonbros tot cascot e ligat dins en un drap e sia metut dins la poll e cogut tant cou sia necesari e no menge si no del pol e dali un poch de ui que sia fi be aygnat e açò sia fet a los .XX. dies, e dels .XX. dies avant donali a mengar galina grossa o moltó crestat de dues pars e com pades que sien destopa de seda, en aquesta aygua e posse les dessns los bulls e açò sia fet per .XXX. nits.

DISPUTA DE LES ORINES

Aci comença la disputa de les orines segons se ussa [en] fisica. La primera demanda es per que es guardat en la orina ha conexas la malaltia. La segona demanda de que nax la orina en lo cos e hon ua quant ha de la vexigua en la natura. La terça demanda per on ue la orina quant ue a la natura. La quarta demanda es per que es mes de guardar la orina per lo mati que per lo vespre o altra ora del dia.

Item per que deuen guardar en la orina per conexas la malaltia mes que no en altres cosses de la persona si es per ço com la orina es such dels humos com tots los crea nostre senyor deu de quatre elements, los quals son apellats foch e aygua e ayre e terra e axi se fan quatre elements en lo cos de la persona e quatre humos que son apellades collera e fleuma e sanch e malenconia; que del foch se fa la collera, de la aygua la fleuma, de la terra la malenconia, del ayre la sanch, per ço son aquests humos en tota part mes uydades dels quatre elements mes de hun que del altres tres; açò es semblant a la pasta que la huna sera clara per molta aygua, altra pasta será pus espessa per que ya mes farina, altra pasta será alissa quey ha poch leuat (altra será); axi com les pastes no son unes, axi les persones son compostes dels quatre elements e de aquell element quey es pus potent en lo cos, axi es creada la humor segons dit es, axi com les pastes no son totes hunes, axi les persones no son totes de huna calitat.

Aquestes son les interrogacions de fisica per que podem el que sap alguna cosa de fisica o el que non sap que la persona es pastat axi com pasta segons dit es be axi en la part que regna mes huna humor que altra; per ço quant la orina ix de la natura es creada ab aquella humor que mes regna en la part mes que no ab les altres besties, axi la orina rep es decorre es trastorna ab aquella humor que mes regna, per ço mostra senyals ab qual humor es mes creada.

La primera interrogació es per que guardant en la orina conexas la malaltia de quina materia es; la segona demanda es de que nax la orina, açò es axi com quant om pica moltes herbes totes en huna e de la huna ha mes such que de les altres e quant la cola en la coladura

mostra la color de qual erba ya mes such, axi fa la orina que de la color de la humor que mes regna en la part de aquella pren color e senyals de la malaltia, que totes les malalties naxen de aquets quatre humos e la orina es exugament de les humos segons dit es e qui axi non departeix o raona no es merge ni sap de fisica.

Altra questió, que be pot hom dir que la orina nax de ço que la persona menga e beu, que quant la nianda es eu lo uentrel alis cou per la gran calor que ha lo fetge que sia donat lo uentrel, e es axi com quant la ola sta dessus los feros, e quant es cuyt fa axi com laygua del ordi que quant es spessa ix la virtut del uentrel e entra en la nianda cuyta eu buu loch hon es ell a doze dits e aquis rete per que nos perda la vida nis mogua tan apressa tro que begua lo such e romanga axi com fem podrit, lo such entra en lo fetge per hun canal fins que fa huna vena grosse e dela naxen altres uenes com a raus e partexeuse eu moltes parts que son apellades mestrica e cascuna de aquestes se partexen com raus, e de aquests rams fa lo uentrel entrar tot lo such dessus dit al fetge; lo fetge es semblant de les stelles del alba que donen humor a la terra e talha fa renouar e reuerdir, axi fa aquestes uenes dessus dites al fetge que entren fins que es ple tota la carn que es en lo fetge de ço quey entra e alis cou fins que torna sane e de aquella sanch se fan dos scummes la una es clara e quan en la fel e es apellada cholera e es vermella e grega e amarga e calent com a foch, l'altra scuma es espessa e cau en la melsa e es apellada malenconia e es negra e freda, e de la altra sanch que roman en lo fetge e del cor ua en partida al cap, e l'altra ua a les uenes de tot lo cos e de aquí ix la sanch vermella e dolça e calent e del cap nix huna humor freda e humida e ua al polmo e als pits e al uentrel e mescles ab ella e fas daquella humor la fleuma e es blanca e quant ha reparat les sues parts stes cosses sobredites e los renyons enllen les aygues e romanen collades. E de les cosses dessus dites han sen per hunas canals e dessus en los loms e ua per mig dela spina a la part dreta e esquerra de sus e deus tro que son ajustades e deus departides e alis departexen segons dit es; allí nax la orina dels renyons e quan en la vexigua e ua a la natura e per ço se demostra en ella les malalties del cos pero la orina geom se pot departir axi la orina naturalment, com la orina nax e dou ix?. Daquesta interrogació que aquí es dita breu que en los libres de fisica jau pus larch que aquí e qui axi non sap e non departeix, sapiats que no sap de fisica.

Com entra la orina en la vexigua? Sabut es qual vexigua es tanquada o qual te forat o canal o vena que nax a la vexigua per on ixqua la orina a la vexigua e a la natura. B açò es per força de natura mabanellosa que fa nostre senyor deus per donar sanitat [a] aquel que a el plau. Quant la orina quan dels renyons en la vexigua cau molt calent e ue la suor a la vexigua e suant de dins per força la suor se u esprement e na descillant poch poch e ua a la natura e ix per la natura axi

com se eoutue ve la natura de la uexigua per que com ix la orina axis departeix com ix; e lo metge que axi nou sap e axi nou raona no sap de fisica.

Axis departeix com se departeix la orina. En lo matí, sabut es que la materia del ayre del dia no sembla a la materia del ayre de la nit, que tots temps sera pus fret lo ayre de la nit que layre del dia ara en stiu ara en hivern, per tant la materia se endreça millor per endreçar la seu [¿son?] a la nit sabut es que axi es lo us a totes gens del mon per adormir axi en biuern com en stiu per ço endreça la son de la nit la materia per adormir, lo dormir fa millor de moldre la uianda que hom menga e temprera les humos e governa los membres del cos perque stan sosegats del dormir; lo dormir es millor en la matinada per que selauos stan sosegats les humos e temprera....

VARIÉS RECEPTES

XXVII. [*Sagnies*] Loma de deuou, de XX, e XXI, e XXII, es mala e de XXIII, e de XXIII, es bona, de XXV es mala, de XXVI, de XXVII e XXVIII es bona e de XXIX e XXX es mala, e guardat dels dies abeiachs.

Del es sabut que es dos uegades en lany, la una es a X dies abans de sent juhan, l'altra a deu de nadal e son tres diluna en que hom se deu guardar que nos toque en ferse exir sanch en nenguna guissa: lo primer es lo primer dia de abril, lo segon es lo primer diluns de agost, lo tercer es lo primer dia de deembre.

Tot hom ioue se deu sagnar en deiu en la luna minua a set dies o a onze del mes; lom vell se deu sagnar que sia lla luna de XVIII o de XXIII dies e que aja meniat hun poch e begut, per ço se fa al ioue en la minua per que minue la sanch es baxen les humos. E al uell en lo crexent per que crexqua. E per tot hom se guart de sagnar en dia abeiach e per ala melsa guarda la luna de XVIII dies que sia minua.

XXVIII. Si lauor del api sera beguda ab uinagre o ab aygua, aquell qui a mala color e la solia auer bona fer lay cobrar, e si sera cuyta ab ui tol la dolor de les dens si sera presa la rael de la berbena e cuyta en ui e ab aquell ui laue les dents, e leuar los a la dolor.

XXIX. Tot hom quaternari prengua la bretonegua e sia cuyta en aygua que minue la miytat e sia colada e se bay X dies tots matins e guara ab deu.

XXX. A tot hom terceuari o segon o cotidia pique la bretonegua e ab aygua erua sia dada ab cayela, sia colat ab hun drap prim e bega tres dies areu o V; guara ab deu.

XXXI. Qui auia tel en los huls coga la bretonegua ab aygua e minue les dues parts e sia colat e pren los blancs dels ous e debat los molt be e traue la esuma e apres sia tot mesclat e fes ne tant que baste

per a XXX dies e totes nits mulleles [ab] estopa salat e fes lo coure ab lo seu caldo axi com forinignons e menge aço e perdra la dolor e la cessio si aura calentura, ni li dons ui e donali aygua cuyta e methi una lliura de aygua ros e huna onça de bon ermini e dos onces de goina arabigua remulat en la dita aygua e tot mesclat begua daquesta aygua.

XXXII. Item per a qui a dolor en lo ventre pren spigol, comins e orengua, polioli e timó e tot sia ben cuyt en bon ui e beguen calent tant com soferir lo puxqua e si tantost no aura remey, pren dos draps e mullel en aquel caldo e ponel calent sobre la dolor axi que quant li leuaras la un qui sera fret methi lo calent, e doneli a meniar cosses calentes e si sera dia de deiu, uenie lentilles cuytes e parades de la seorca e aroç cuyt ab let de amellea, e si sera molt fiach dali let de eabres cuyta ab pedres e donali galina uella e leuan lo cuyro que lo cuyro fa exir lo cernel e strenyer; com sera mol cuyta la galina piea los ossos e laual en el caldo colant ho e beguen e gnará.

XXXIII. Pera qui a puntes pren huna caldera ab ui e preu hun ueloci de lana sutzia e coga en lo ui e com aura bolit partex lo ueloci e uet li la meytat sobre lo loch de les puntes e quant sia fret aquell, posali l'altra miytat, e ab aço guarra ab deu.

XXXIV. Qui a dolor en lo ses ques ropren quaut ix a cambra, fes fum de pegunta e rebal per dauat ascyt en huna colmena e pren hun drap mullat de lli en la ui e met lo dessus lla cendra calent de la pegunta e rebal per dauat tota aquella uapor e ab aço perdra la dolor. E si la orina es grossa e retorna a vermella e a color de fum e clara e fa poca esuma ab grans grosses e poca orina, aço es malaltia dels osos e de la gran dolor strenyer fa molt que no pora exir a cambra fatesia ques preue moltes uegades e gitara lins ab sanch e ab dolor. [A] aquest aytal poseli de la lana sutzia ab lo ui desus dit, e guarra ab deu.

XXXV. A qui nasca alguna cosa mala dins o de fora del cos que es dita postremació, sia cuita la bretonega e, colat lo caldo, sia li donat a beure tres dies areu e matará lo verí.

XXXVII. A persona esitada de vell o nou o a em esqualat sian li feta aquesta medicina mateua.

XXXVIII. A persona qui haia dolor en les dens prengua tres o quatre fulles de bretonega en la nit com se voldra gitar, entre les dens ali on sera la dolor, e si per ventura no haura remey en huna nit faça altra uegada en la nit e mastegueti entro les dens en tinga la dolor e soferex quan per que es amarga; prouat es.

XXXIX. Si alguna persona perdra la vista per malaltia, coga la bretonega en aygua e usen de beurela en deiu e en la nit quant se voldra gitar e quant mes la beuré tant sera millor.

A mal de pons e de corrept

XL. Item ly que sia bo e fi deparel e fes lo bolir e methi tot de

cabres e oli rosat en un poch de sanch de dragó e junstech e de aço sia fet cristiri e leuat en aygua lo més que puya e guará ab deu.

Recepta per guarir mal de gota (1)

XLII. Item lo pare e la mare vera de aquel menen lo a la esglesia en la quarta feria ço es dimecres e en la .VI. feria ço es diuendres e lo disapte e hoia lo pacient tota la misa (e diga) e lo dicenge hoia la misa e diga lo capella sobre lo cap de aquel lo euangeli en lo qual es dit: *hoc genus non ejiciatur et in oratione et ieiunio*, e sis uol sia expulso ho lunatich o endemoniat, de continent sera guarit, e porte ab si escrit: «*gaspar, ballasar e melchior*».

XLIII. Item la pedra del cap de la oronella, la blanqua, e la pedra qui porta lo quorp a sos fils es molt bona e prouada.

Recepta per a guarir los huls foschs

XLIII. Sya pres un fetge de cabró e sia entretallat e pux gítali poluora de pebre loneh o de alquena e pux pren(eh) lo such o la seuma qui extra e met en los ulls e menge lo fetge; prouat es.

Recepta pera guarir persona que aia agut colp en lo hul

XLIV. Fes lo sangnar en lo braç esquerre en vena del col o de qualque part sia ferit fello sagnar de la altra part e fes li enpaste de such ol api o de mola de pa e posa lo y en lo hull.

Recepta per a guarir persona qui aia lo ventre inflat o algun membre afolat

XLV. Item sien presses .XX. figues blanques e bun got de mel e dos gotefes daygua e dels caps dels porros, e tot aço sia bollit en aygua e bulla tant tro que toru a la terça part e sia be escumat e pux donati a beure al malal ab bon vi per lo mati e al vespre per .XII. dies, e sera sanat; prouat.

Recepta pera fer hun lauament pera matar lo càncer e tota mala plagua

XLVI. Item sie pres alum cremat e sia molt e sia destemprat ab such de cornicarni e sia lauad lo mal souint, e ab den guará.

(1) Aquesta mateixa recepta, ab ligeres variants de redacció, se troba en lo *Tresor de Jofria de Pere Hispano Papa Joan*. Vegis en lo folletí, no acabat, de dit títol de la *Recopilació Catalana*, pàgina 50.

Recepta pera fer un lauament bo pera la boqua

XLVII. Item sia pres lo such del corniceni e del plantatge e del api e verdet e caparós e vinsagre e alum cremat de roqua e sien fet enguent be clar e fregne ten souint la boqua e les dents.

Engüent molt loable pera refredar plagua

XLVIII. Item sia presa de bona cecruza nou onces e fort vinaigre .VIII. onces e oli rosat .XVIII. onces e sia mes a eoure en una caçola e coga tant tro lo vi agre sia consumit e romanga loli e vinga a manera despesitut, e es fet.

Altre engüent axí pera plagues velles com pera fresques

XLIX. Item sia presa centaurea menor e barbena e mille folium anna ab vi blanch tres terçoços, trementina .X. onces, çera blanqua .VI. onces, aristrologia redona e mira .V. onces e mástech, de cascu tres dragmes, let de dona que crie fill tres onces, e sia tot fet engüent.

Recepta per aquel que molt orina

L. Siati donat .VIII. matins areu del such del mandraste en deiu e begua tart de aygua dolch e ab deu guará, o siati donat a beure aygua en la qual sia cuyta fulla de figuera verda.

Recepta pera guarir burch de costat

LI. Item sia presa auena e sia parada e pux sia torrada e fet un saquet e caleni sia faxat en lo costat moltes vegades, e guará ab deu.

Engüent del moro de andara

LII. Item ensens e mastech o resina e pegunta e oli e cera nova e sia de tot fet engüent.

Recepta vera pera guarir persona que aia mala color [e] per sobres del fil estiya graeh

LIII. Item sia presa la fel del porch maseto e dues o tres grapedes de cirrons veruells e racl de tamarit blanch; cogua tot en fin vi tra que amigne la terça part e begua daquel vi en deju e guará ab deu, e lo vi que ha de beure al meniar sia amerat ab aygua que haia cuyta racl de tamarit. E si vol refreसार lo fetge, pren lo such de la cidifonia e lo vi blanch e prenga lo ruibarbe molt e cuisit en una talequeta.

ques remul e quant sera be reunllat sia be premut e de aço li dona a benre tots dies un got e laygua que benra siay ruessa raell de tamarit.

Recepta pera guarir tota dolor

LIII. Sieu preses les coes del naps e totes les fulles e tenho molt en vi fort e pux piquetes ab sagi de porch e posau desus e guara; o pren del seu del cabró, treu en les cebes blanques e tall les menudes e fricho tot ensemps en manera dengüent e posaley tant calt com ho puxa soferir. Es eosa prouada.

Recepta pera guarir ciatigua

LIV. Itens fa pres lo such del evol e farina dordi ell such del julivert emostalla molta, so es lo gra, e sia presa una messura de mel e altra doli e metho en una caçola e posan sobre lo foeh e meti les coses damunt dites e fes eupastre e meti loy en lo toeh dolorós.

Recepta pera guarir mal destomach

LV. Sieu pressas los comins e sien cuyts en fort vi e posats sobre los pits e si es fret lestomach pren ruda e poliol e mauraui tant de la lun com del aitre e sia cuyt en vi fort e bega easun dia una cullerada e ajuda molt si beu del such de la canya vera; es molt millor.

Recepta pera mal de membre sia menjadura

LVI. Sia presa la raell del cobonbro amarch e picala e pren lo such e posau sobre la menjadura e laual be e pux posay les fetes e feu tres dies e sera guarit e aço matex fa lo tarech e si es febra que aia mal en la natura.

ERNEST MOLINÉ Y BRASÉS

(Acabari)

RECEPTARI DE MICER JOHAN

(*Acabament*)

Recepta pera mal de pedra; vera

LVIII. Sia pressa la rael de la esparreguera e sia be cuyta sense sal e sense oly e begua tots matins en dejú de quel caldo e crinarla [ha] ab deu e sia untat de la cinta aual ab greix de voltor he tant tost orinara ab deu, benentue a uatí e a vespre; o begua del such del gordaloba blanc.

Recepta pera mal de pedra

LIX. Item sia feta aygua de la canyota o del pepinello e de la rael del cornicervi e sian donada al pacient.

Item pera mal de pedra

LX. Sia pressa aristologia e pastanagues e flor de pala de marlegua, balsam, barafalugua e espíeli, raue galech, anet saluago, alias diennen vallociana, api, casia, lígue cost asari, sement de api, bretonegua major e menor e alfabega, gensana, regalicia, alls agrests, ço sien porrines de aquels ques fan en vinyes, algarania egresta, manroufo, goma dragani, alatri blanc, orega egresta, clauets, comí, fenol, ceba merina cuyta, mastalla, mira, oreuga, tant de la un com del altre, e sien mossos tants pinyons com tot l'olive desus escrit e sia confegit ab mel e de aqo menge lo pacient tots matins tant com es una costanya, e ab deu [guara].

Recepta pera estrenyer la orina aquel qui no la pot retenir

LXI. Primo lexats totes salses e alls e cebes e podets mengar agrach e tot romanga alguns matins; desets penre let damcles e de melons en aquesta manera: que les almeles sien dos onces e laur dels melons sien una onça e faras la let ab aygua comuna e si per aquest reguient la orina nos tenpraua mette sement de carabaces mundada e si per aquesta let nos te suauc [e] la ardor de la orina, faras la let de sola let de melons e de carabaces o sia li donada aygua en la qual sia cuyta fules de figuera borda; durant aço no menge res rostit, ni orengua ni mostalta, ni menge sino ço que sera dolla e pot mengar conill bollit e cerbo e eabro montes bolit sense pebrada, lo brou ros es molt ho, no bega vy blanch ni menge figues de neguna natura.

Recepta pera guarir mal de pedra e pera restrenyer la horina qui no la pot retenir

LXII. Sia pres un aucel qui a nom hosiquant e sia peilat e ubert e sia sequat e polvorizat e donat a beure al qui a lo mal, e de continent guarira ab deu.

Recepta pera curar aquel qui no pot orinar

LXIII. Sia pres un ayl e sia parlit per mig e pren aquel gril qui te en lo cor e mit lo en lo cano del membre del ou e de continent orinará e perfum se ab ginsap e sien li donats dos o tres grans de ginebre molts a beure ab aygua o ab vy.

Recepta per a mal de uils

LXIV. Sia presa la lima de argent e lima de coure e de ferre e de plom e acer e canua d'argent e canua de or e sia mes tot aço desus dit en orris de ladrius vergens tebaus lo primer dia e lo segon dia en vy blanch teben e lo tercer dia en such de fenol e lo quart dia en blanchs dolms e lo cinquen dia en let de dona qui alet fill uasele e lo sisen dia en blanchs dolms e aço tot sia mes en hun alambi e sia li donat foeh lent e lo que distilara sia mes en vexel dor o d'argent e aquesta aygua tel tota labrositat duls e tot lo tel e tota macula merent la desus dita aygua primer e apes la poluera ques segueix:

Item perles per foradar, pes de hun diner.

Item coral blanc, pes de mig diner.

Item lutia fina, pes de hun diner.

Item azarco, pes de tres dimes.

Item escuma de la mar qui es pedra, pes de hun diner.

Item alfadida, pes de hun diner.

Item cuve candi, pes de hun diner.

Item fardaxina, pes de hun diner.

Item tres clauels de girofre.

Item .V. graus de pebre bous.

Item al[u]m, pes de hun diner.

Item uemora, pes de hun diner.

Item abemit, pes de hun diner.

Item cardeuet, pes de mig diner.

Item safra, pes de mig diner.

Item çumaqua desama, pes de hun diner.

Item angelot, pes de dos dimes.

Item fenol de orta, pes de hun diner.

Tot aço desus dit sia molt e uernut per cadaç molt spes e usau en los huils, qui es molt prouat.

Recepta pera guarir tiya

LXV. Sia pres litargi e alum de ploma e or piuseut e blanquet e cenra de sarments e calç, reina e sofre vin e goma arabigua e gales. de cascu miga onsa, sabo mol huna onsa, vy agre blanch dos onces e sia fet engüent de totes aquestes coses e quant li uolras metre fes li raure lo cap e pux untal ab lo desus dit engüent, e quant es sech lauau ab such de ruda e torna lu tant tro sia guarit.

Recepta pera guarir mal de gota (1)

LXVI. Item pren una oroneila nouella que nul hom nat veia pujar al niu ans ques vegen los horonels e leuali lo cap e dins lo cap trobar li as dos pedres, la una roya e l'altra blanqua; pren la blanqua e lauaua en laygua e dona a beure aquela aygua al que a lo mal e guarira ab deu; prouat es; e [pera] aquesta virtut mateixa ves a un niu de corp e trau los uils [als fills] e lo pare portara una pedra ab que los fills cobran la vista; quan le auran cobrada, pren la [pedra] qui en lo niu la trobaras, lauaua en aygua e dona la al malalt, e mes passa la per lull de la persona quen aia mal.

Recepta pera leuar dolor de comilara (?)

LXVII. Sia feta poluera de la fenta del lop e del qua e del quolom,

(1) Deu estar equivocat l'epigraf d'aquesta recepta porque més aviat sembla dedicada a curar lo mal d'ullé.

de cascuna egualment tres onces e mesclay pegunta regalada en suya e de totes aquestes cosses calents sian fet enpastre e sia posat sobre lo loch doloros, marauellosament y nal.

Item si aço no li val pera lenar la dolor, tempraloy ab mel e pux mit de sus lo mal pegunta molta e fa estopada de sus del sobredit engient.

Recepta pera guarir hom qui aia tos e tisigues

LXVIII. Sia pres cellendre sech e alquarabia e batafaluga e regalicia e faues panesquea torades e sia tot molt e cornut, tant de hu com daltre de cascu miga ouça, e pux meti miga ouça de suere e prenga lo pacient mati e vespre una culerada e menge tots matins un parell de rouells dous en caliu ab suere tro sia guarit.

Recepta pera guarir persona qui no ret la orina

LXIX. Menge tots matins en deja del peu christi dos boeins e sia li faxat desus lo pentenil un pegat de boyna enyta ab mel e guara ab deu e bega del such de la barbena abans que no menge lo peu ebristi.

Recepta pera guarir persona tisiga

LXX. Pren mel e Egues blaugues una libra, empro les Egues sien tallades ben menades. e alfolbes e batafaluga e nepta e moradux e de la raell del anost.

Item de rifobles dos parts e de batafalua una part e de nepta tres parts e de la raell del anost una part e de nepta tres parts e de moradux dos parts e la mel sia dues lures e miti una libra de aygua dolça de font, empero les erbes deuen esser seques e moltes [e] cornudes e sien fet letouari: ab tot aço desus dit menge lo pacient lo dit letonari mati e vespre, e ab deu guara. Empro continue de mengar un parell de ous segons damunt es dit.

Recepta vera pera fer engient molt calt que la fembra nos puxa partir de tu

LXXI. Pren oli de mostalla e oli de comios pes de .X. dragmes, aygua de botifares e such de nepta pes de .X. dragmes. fel de guallina negra pes de una dragma, alferbi pes de IIII. dragmes, pebre negre molt .VI. dragmes, de oli de nous pes de .X. dragmes; fes poluora del pebre e del alferbi e meselats ab los dits olis e ab lo such de la nepta e sia mesclat [e] e encar posat cuyt al sol o al foch sobre cotes e quant lo volras amprar huntaten lo vit entorn e sin met en la natura de la fembra ellet dira que uses ab ella.

Recepta pera quils que escupen sanch

LXXII. Aquel qui escupira sanch donali en such de ceutuui nudum que vol dirs lengua pasarina e de continent sanara o sera guarit.

Item la fulla de la bretoneca molta e donada a beure ab aygua o ab vy teben fa aço matex.

Recepta pera guarir cuæ (pux?)

LXXIII. Donau loy abeurn ab aygua o ab vy escrit:

«Cum apropiant super me nocentes ut dat carnes meas qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati suut et ceciderunt».

Item si ab aço desus escrit no guareix, donau al pacient en deja let pna sens altra mescla tres dies o .IIII. e al .V. dia donali a beure als o vy agre tot meselat.

Item sement de col beguda ab vy agre o cuit [et al?] tots los pux qui sou en lo ventrel.

Recepta pera guarir mal de cor del qual mal moren molts sobtossament e ve als demes per pux quils perué al cor

LXXIV. Item preneu les barbes del porro ab han poch del cap del porro e no sia lauad sino sacudit e picats e fets ne suchs e dats ne a beure al pacient, aço es cosa prouada a molts; e aytambe hi val such de raue.

Recepta prouada pera trencar la pedra quant es en lo cano del membre del om

LXXV. Item sien presos rouells de ous entegres enyts en aygua o sien coults ab oli e say ajustola poluora de pedra judayca e apres sien enpestada la verga e lo pentenil e de continent sera trencada la dita pedra.

Item posats e amarrega picada e bullida sobre lo pentenil, marauellosament fa pixar.

Recepta pera retirar la orina quant cau gola a gola

LXXVI. Item coruel de labre donat a beure ab vy no lexara exir la orina o such de barbena donat a beure, ço es la raell val mes.

Item galbauua donat a beure ab vy no lexara exir la orina aus le rete

Item gargant rete molt lo decoriment dela orina fet per estorxa-
met dels reynons o de la vexiga.

Item la verga del bo(r)ch salvatge rostida e menga[da], rete molt
le crina.

Recepta pera adobar la mare de la fembra

LXXVII. Item rael de cuol cuyta en aygua e la vapor qui entra
en la mare de la fembra sana to(t)s[1] enterament de aquela.

Item en apres preneu aygua de p[1]uyá e sien cuyts VIII. grans
de rayms e apres sia colat e de aquela coladura laues la fembra la
natura e apres prenga oli de liri e metasen en la natura; prouat es.

Recepta pera fer venir la fembra de son temps

LXXVIII. Item rael de roga maior picada e dosus posada, pode-
rosament fa venir de son temps a la fembra.

Item un gra dal mundat sia pesat en la boca de le mare fa venir
pederosament de son temps a la fembra.

Item una erba qua nom mossus posada sobre le mare fa venir de
son temps a la fembra.

Recepta pera aléu[i]ar la luxuria a la fembra o al om

LXXIX. Item sien li donades .XXXX. formigues a beure ab
suech de barbena e fa mes aura cura de luxuria.

*Recepta pera guarir un nirui que sia stat embargat de paralis,
lo qual nirui fa moure lom*

LXXX. Si lo nirui qui fa moure lom sera embargat ho qui sia
malalt, sia li fet enqastre sobre es gros on nex lo damunt dit nirui ab
pegunta e cera e oli tell e ab ensua donso e fenta de colom e quals
vija e fenta de boue e qnastro e pelitre, lo nirui nex en lo front una
ma desus les cols e en lo loc dessus lo clotel saferna e va de aqui als
nats de les naques e dels braços.

Item es ops qui continuament bega lo pasient aygua ardent de la
fina tots malins en deit e que se ante tots los lochs dolorosos qe es
laspina de la esquena e tots les ballados ossos. Prouat es.

Recepta pera guarir migraya

LXXXI. Item sia bullida e be cuyta un troç de la verga del bou
en oli comu tro sia ben cremada e de aquel oli teben meteusen en la

orella de la part hon te lo mal e juga de la altra part tota la nit e ab
deu guara en cinch o .VI. dies, o pren faues e forment e cou be en
aygua e fes lin estuba al cap.

Recepta pera guarir disenti

LXXXII. Item sia fet such de romaguera e de mata qe es lentisele
e such de bret de ouier e de rcoutiuent sera guarit ab dos o tres vega-
des [que] lin dons a beure.

*Recepta pera guarir tota menjadura o quancer de membre dom
o de natura de fembra*

LXXXIII. Item si lom a escaldadura en lo membre, la [part] ten-
dra de la rael del anet dessus possat, sana.

Item sia pressa la verdolagua ab ses rael e sian feta poluora e
pux sia messa aquesta poluora sobre lo loch canceros o la hon sia
menjadura, e ab deu guara.

Item per a menjadura sia pres sofre e oli comu e alquitra e sia tot
meselat e lo loch seuent untat, ab deu guara.

Item per a menjadura sia pres such de morella e siay disolta sal e
sia pastat ab molla de pa salat tro sia a fur de engüent e de aquest
met sobre lo mal e guara.

Item per a menjadura sia pres oli de rouels dons e cera noua e
encens e mastech e salgi vel de perca desalat e sia fet engüent e untat
e guara ab deu.

Item la confeccio de jaeme sancho es bona per a menjadura.

Item la salvia cuyta ab vy e ab aquel vy fauat lo loch seuent.

Recepta pera purgare de males humes

LXXXIV. Pren una onça de terbit e dues onces de guingebre
blanch e quatre onces de sucre blanch e piqua cascuna cosa per si e
pux mesela ho com sera dragea e pots ne pendre ell mes una vegada
en aquesta guisa, fes come una bona galina e quant sera cuyta pren
del caldo una escadeila e methi das enterades de aquesta poluora e
meselat e beuto e extras de .VIII. entre .X. vegades.

Errap rosat se fit

LXXXV. Pren de les fulles de les roses una onça e fesles bullir
en una lliura e miga d'aygua e quant seran cuytes, pren miga lliura de
sucre e colta les fulles e met lo sucre ab la colladura e bulla tant tro
que torn a la mitat, e es fet.

Exarop violat

LXXXVI. Pren violes una onça e fes les bolir e una liura e ruiga daygua tant tro sien cuytes les violes e colabo e pux pren miga liura de sucre e de mel e escumhala e bulla tant tro que tero a la mitat e pux colao e es fet.

Lo exarop siagre lo qual profita molt aquels qui tremolen les mans

LXXXVII. Preu una liura de falsia e .VIII. onces de magranes agres e mit ho tot ensemps en un vexell e feu bollir tant que torn espes com a uel e sia be menat e es fet, e dona al malalt e mito en una ampolla e val a totes febres donat per lo mati ab aygua tebea.

Recepta pera fer purga laugera

LXXXVIII. Preu lo sauch e de aquella escorsa qui es per lo inst leuada la primera escorsa e picals la e lo sueb que gitara seque al sol e com sera sech fets ne pildores axi com una avellana e donau a beure ab aygua tebea al malalt e si vols donar ha hom sans donauoy ab vy e sera sens tot perill.

Pera febra

LXXXIX. Pren la bretonega e del maruni e tot aço cou en bon vy ab una poqua de uel e donau aquel qui ho ops, car es lo a tota febra majorment a tersana.

Pera febra terçana e quartana

XC. Pren les falles e la rael de la berberna, pica ho e destrempo ab aygua calda e dales a beure a qui ops es e si escampes de la erba per la cas(s)a val molt e fa alegrar lo malalt.

Pera febra aguda

XCI. Fes confessar la persona be de tots sos peccats e pux fes li raure lo cap e pux pren de la erba qui a nom labreza, la fulla tant solament, e faga-la be e bulla ab bon vy blanch e ab lo vy tauali lo cap molt be e de la erba sia li faxat lo cap molt be e segons que la persona sera enyatala posantli souent de aquelles erbes en tal manera que quant seran fredes que les altres sien calents e apres lauati lo cap ab daquet vy e quant voldra suar tinga ben cuberta la persona, tro tant sia refredat. Aço es prouat.

Pera febra qual qui es que sia

XCII. Pren del such del treuol de aquel quis fa en les acequies e fes ne such e pux aies vy blanch e mesela lo such del treuol ab lo vy blanch tant de hu cou de atre e donel a beure al malalt ans quel prenga lo mal e aco sia fet dos o tres vegades e ab deu guara; prouat es.

Bretonega es bona a persona qui gita. Pren de la aygua calent ab la bretonega e ab vy meselat e began e gu[a]ra ab deu.

Eucara bega del aygua en que sera cuyta e val als ulls; encara pren la bretonega e cou la en vy e beune .V. jorns e guara dels ulls. Prouat es.

A mos de qua rabios

XCIII. Piquala e posala sobre lo mos e guara. (*Sic*).

A febra qui ha la mare torbada pren la bretonega e mesela la ab oly e daulin a beure e sanara.

Recepta pera guarir granoles quis fan al col de la persona

XCIV. Item sia confegit sofre e sego de forment ab trementina e fet empastre molt resol.

Item lauer de lentils que donada a beure, cotes les granoles disol.

Item rael del plantatge portada e beguda, no lexa nexe granoles.

Item planxa de plom ligada estrechament sobre les granoles delex aquelles.

Item cosa prouada: calè viu sia confegida ab oli e ab sagi de porch e posada sobre les granoles.

Recepta pera guarir porcellanes

XCV. Item uel de la paç ligada al col no lexa nexe porcellanes.

Item lauer de mostala piquada ab ensuya vella empastada, delex les porcellanes.

Item verdolagues piquades e desus moltes vegades posades, delexen les porcellanes.

Item plantatge piquat ab sal e sobreposada e ligada, esparpalle les porcellanes.

Item quaragols bollits e piquats ab lexin, les porcellanes amolexen e dissolen.

Item rezabeia quasquada e empastada, tol tota infladura.

Item sanch de mustela sobreposada, disol les porcellanes.

Item hun luert cajt en oli e ab aquel oli untades les porcellanes, val molt.

Item les fulles de les bledes piquades e sobre posades desus moltes vegades, delixen e maten les porcclanes.

Recepta pera guarir mal de masclej vera

NCVI. Item sia pressa la flor del noguer e sia seqnada e pux sia molta e donada a beure ab vy o ab aygua tebea dues o tres vegades e sera guarit ab deu.

Recepta pera guarir mal de ulls

NCVII. Item sia pressa sauch de drago e enecns e mastech e mira e sia tot molt e cernut y pux sia pastat ab blanch de ou be debatut e pnx ab stopa sien ne fetes dues estopades als polses e sien seyades. Item en apres preu una pedra de tot fina e tequan lanto fl e pux passa-li lo toch per lall e sera guarit ab deu.

Recepta vera pera guarir fembra que lie la mare

NCVIII. Item sia presa mel e untellu la natura e pux pren la verga del bou e feu poluora e mit lin per tres dies e pux vaia al bany e tornalaya en son loch.

Engüent pera doler de anqua o de contuntura

IC. Pren mostala e piquala be e met la en aygua calida e met li oli coma que sia vet e menaho tot be e pux pren lo e qualaho be e pux estogal e lo malat intencen la ou te lo mal e guara ab deu.

*Aygua pera guarir mal de ulls e de mal de cancer
cu quant se col loch que sia*

C. Item sia presa ruda e gremoria et elidoniu et saturnyo ab ses racis e ab lus colars e sucre e pedra calamina. lava molt totes aquestes coses e mesclales e fesne aygua a lent foeh que moltes virtuts a.

Primerament no es dolor de ulls que no cure untant ne los ulls ab aquesta aygua.

Item aquesta aygua begada en dejú foragha tot veri del cos e porga lestomach de totes males fumos.

Item la sobredita aygua guareix litropfeh de fredor beuent aquella.

Item apaga lo foeh de sent antony en tres dies faert empastre desstopa de canem e banyada en la dita aygua e sobre posada. Empae açò fes si lo mal es negre e si es roig no li posses.

Item aquesta aygua mesclada be ab aloe cura lo cancer sol que sia fet empastre de la dita estopa e mullada en la dita aygua e posada sobre lo mal dues vegades lo jorn.

Recepta vera pera guarir mal de morenes

CI. Primerament tu preu fines bordes que sien verdes e met les en una casola e met les al forn del pa per espay de .XXIII. hores que sien be cremades que sen puxa fer poluora.

Item feta la poluora si les morenes son de fora tu lausa de aquesta poluora desus lo mal e apres aies un rouel dou ab oli rosat e mesclay un poch de vy blanch fi e debat bo tot enseiups ab un basto tro que parega engüent e fes ne una estepada e met la sobre la poluora que es lansada sobre lo mal e dins cinc dies sera ab deu guarit e aura perduda la dolor.

Item si les morenes son dintre lo budel que nos puxen veure pren estopa e fes una cala banyada ab holi blanch fort que la puxes metre per lo budell e untala del engüent e salpiquala dessus de la poluora e met lay dins e ab deu sera guarit. Prouat es.

Recepta pera guarir mal de mameles

CII. Pren la rael del molui e picalo e mesclay satgi de porchnonet e possalin dessus la mamella e guara ab deu.

Recepta pera guarir infladura de braç o de cama

CIII. Sia pres lo mauruni ventos e ell donzell e de la bretonega e fes per guissa que sia tant del mauruni com de tot laltre e mito en una caldera ab molta aygua e bula be e quant aura bolit leuau del foeh e fes qney aia habor e mity la cama o lo bras tro que sia fret, a mati e a vespre e tost sera guarit.

Recepta pera guarir peysma qui a la cara los ulls grochs

CIV. Prengua del poliol e del tina e munge lo ab pa tots matins e fer lla pixar tot.

Recepta pera guarir la mare de la fembra

CV. Sia pressa de lartamissa e coga be en aygua e bega de aquella aygua la dona que aura la mare empaxada e sia certa ab deu que lay purgara fort be e que li fara auer de son temps.

Recepta per porguar la mare a fembra que no aura porgat be en lo part

CVI. Sia pressa bona quantitat de alls e cou los be e apres posals de sobre un gran test de brases enceses e perfum sen be desus e sapia cert que la porgara be demautinent e bega hous blancs, gitat lo blanc, plens de oly ab sa sal.

Recepta pera guarir aquels qui an dolor en qual se vol loch.

CVII. Sia pressa bona quantitat de ruda e quoga be cu una olla noua ab oli e mithi un gat que sia ben gras e methi vy blanc, un poch e coga tot tro tant que l'oly sia a fur de engüent e lo gat sia quassi creuat e pux colal e ab aquest oly usa de untar lo loch doloros e ab deu guarar.

Recepta pera guarir hom qui aia vena rota dins lo cors

CVIII. Pren del coral e donal a beure e a menjar e de continent guarar e apres feuli la medicina den miramar de la galina cuyta ab ço qui saps.

Recepta pera fer orinar aquel qui no pot orinar

CIX. La raell de romer cuyta ab vy e ab oly empastada sobre lo penteuil molta orina fa exir, certa cosa es.

Item sanch de cabro de tres anys ho de mes, feta poluora e mesclada ab quayella e donada a vende, de continent li fara lansar la pedra.

Recepta pera guarir burz de costat. Vera. (La dona de la ballena).

CX. Sia pres lo quost e de les fulles sia fet letouari ab batafaluga e donat a menjar, e la raell sia cuyta en h'oly e ab aquest oli sia untat e ab deu de continent sera guarit.

Aygua pera guarir mal de ulls

CXI. Sia pressa aygua de tenol e mel verge e sucre candi e fel de serp e sia tot destrempat ab aygua del tenol e mes en lall. B sagi de gat.

Recepta pera guarir los ulls qui son plorosos e cuberts

CXII. Sien lin fetes dues paumes densens e de mastech e de mirra e de sanch de drago e sia tot molt e pastat ab blanc dolm e sien li posades dessus los polsos e tingales tro que ly quaguen.

Item sia li mes en los ulls poluora de pinya douzella e cremada e siay mesclada tutia e nna petita de sal comuna e dotze graus de pebre blanc e sia fet tot poluora e methi en lull e ab deu guarar.

Recepta pera guarir tinya sense capell. Vera

CXIII. Sien presses fulles de baladre e sien messes en un canter e pux mit en lo canter tanta de orina de fadrins que cubra lo baladre e stigue axis nou dies e passats los nou dies mit los dits orins e lo baladre a coure e metras li cenra dentores (?) e ceura de linsque (?) e tot ensemps coga tro que vinga la mitat e quant aura minuat la mitat trau lo baladre e met li los orins en una olla noua e metli dues onzes de pebre molt e una poqua de sal e una cultereta de mel e fes raure lo cap al pacient e lauall be lo cap ab aquesta aygua e lexal exugar e metli del engüent ques seguex tro sia guarit e axi lauant e untant, o dos o tres capels fets de cals viua ab oli comu.

Item sia pres un diner de tonyina de gera, mastich un diner, ensens un diner e un tros de rasina e miga liura doli vell e un diner de cera e un troç de pegunta, e coga la tonyina en lo lum tro que sia cremada, e traula e metras dins aquel oli totes les desus dites poluores e unta oli la tinya o lo herbol caualar e methi desus alquena e guarar ab deu. Empre piqua bedra e coula ab oli e ab aquest oli unta lo cap souent.

Recepta pera fembra qui pert la let

CXIV. Vaga la fembra al bany e aqni en lo bany sien li untades les espalles ab fina mostalla feta axi com per a menjar e pux bega pristal molt e cernut ab aygua tebea e ab caldo. Prouar es.

Recepta pera foragitar l'infant que sia mort en lo ventre de lur mare

CXV. Sia ly donat a beure ysop molt e destrempat ab aygua e de continent lo gitara.

Recepta pera guarir hom qui aia vena rota dins lo cos

CXVI. Sia pres coral vermel e fes ne poluora ab such de plantatge e ab such de salufa e donau al pacient tres dies areu a beure.

Item apres sia morta una gallina que sia be vella e coga tant que sia desfeta e bega daquel caldo e quart se que de tot un any no fasa falena e guarar ab deu.

Recepta pera guarir feli. Vera

CXVII. Primerament sien launts ab such de ceba merina piquada

ab banya de eabra negra torrada e ab vy agre blanch, e de tot aço sia fet engüent, ço es, de la ceba e de la banya e del vy agre blanch, e de aquestos engüents sien untats los fichs e apres pren oronal e abreulls he peu crist e pieabo e metho .III. o .IIII. vegades e guara ab deu.

Recepta pera guarir mal de boqua o dents. Vera

CXVIII. Item sia pres vy uermel e tres o quatre quapolls de boques de magrana dolça be piquades e eseorsa de bogia mig quart e .XV. fulcs de oliuera verda e rael de crist e rael de plantatge e un brot de romagnera e tot aço sia cuyt en vy uermel tro que amiuue lo terç e pux sia colat e apres methi tanta mel com te placia e pux tornal al foch e vula un poch e tota hora menar ho as ab un basto e apres lexau refredar e tornau a colar e pren una alada de safra be molt e meselau ab la desús dita coladura e ab aço lause souent la boqua .III. o .IIII. vegades lo jorn e guara ab deu.

Item en apres sia pressa rael de erba sana e sia euyta en vy agre e lause souent la boqua ab lo dit vy agra e leuar lia la dolor de les dents.

Recepta pera guarir mal de melsa. Vera

CXIX. Primerament sia nomenat lo nou de la persona e pux di aço ques seguex:

«Aytal ho aytal va en aquest mes, ab ell angels .XXXIII. ni sia mort ni pres, taut sal sia ell o ella en aquesta via com iesuchrist fou en lo ventre original de nostra dona sancta maria. Amen » E di aço desús escura .III. vegades enpro ans queo dignes fes li passar lo peu en la sal senyant .III. vegades, dirás axí: «que tal melsa e tot mal» e aço fa a fer tres diuenres orreu. E apres sia pressa aquesta sal en tres grapat e senyant, lansala en laygua dient axí: «desfara aquest mal com fa aquesta sal en aquesta aygua». Enpro quart se que no menge agrura neguna; lo coltel ab queu faras sia les dolçes negres.

Recepta pera guarir foch caluatge

CXX. Item sia pressa farina dordi cernuda e suelh de morella roquera o de la altra e oli rossat e sien fetes farinetes be clares e sien untat lo loch souent e guara ab deu.

Recepta vera pera purgarse laugrament

CXXI. Primerament sia pressa miga onsa de senet e miga onsa de hatafalaza e un tro[u]ch de regalicia mundada e .III. o .IIII. o .V. parels de prunes saragosanes e sia tot piquat e mes de vespre en remulla

en una olla e sien messa una escudella e miga daygna e per lo mati siaus possat al foch e bulla tant tro que torn una escudella e lauors sien messes .X. o .XX. viotes ans que la olla se leu del foch e com laygna sera minuada sia leuat del foch e sia pres axi calt com soferir se puxa; e axo pots fer caseun mes del any.

Recepta pera purgarse de colera. Vera

CXXII. Preu .III. o .V. prunes saragosanes e traune lo pinyol e pux piquales be e com seran piquades met a cada pruna tres lagremes de let de anabula major e pastau entre los dits e fesne una quoqueta e methi un poquet de gíngebre molt e quant la voldras donar al pacient callala al foe empro sia primerament exorat lo pacient .III. o .IIII. dies ans que prengua la porga.

Recepta pera guarir mal de masclé o de ciatigua. Vera

CXXIII. Item sia presa fenta boyna sequa e sia molta e cernuda e pux met mel en una casola e ealfala e quant sera calenta methi de la boyna monant ab un basto tro sia a fur de pasta e pux meth aquesta pasta en un drap e si es coligua passio feslin un pegat deus lo malich e altre als renyons e tingal axi tota una nit e per lo mati meth lin altre e sera guarit ab deu; e si es ciatigua fara sen un pegat sus lo mal e quant aquel aura tengut un dia, meten lin altre e aço fara tro sia guarit e sia li donat a beure aquel qui a la quoliqua passio un got de vy agre blanch colat tres vegades ab fenta dassa negra e lo vy agre que sia tebeu quant lo beuras e apres bega .VIII. matins areu un bou ple de abre ulls.

Recepta pera guarir çiranch

CXXIV. Sia pres una lura de sagí de porch e verdet pes de sis dines e pes de tres dines de sal gema e tot piquat sia fet engüent e posat desús lo mal e matara a poques vegades quen aies possat.

Recepta pera guarir fistola lacrimat

CXXV. Sia li messa una petita de pindoleta e al guarir methi suelh de gremonia e fos feces e sera fet, o poluora de rael de liri blau que val mes o tant com la gremonia.

Engüent pera guarir lo noli me tangere

CXXVI. Sia pres blanquet .VIII. onces e .IIII. de mastech e pes de an diner de nira e pes de un diner de accuercituri e pes de un

diner de goma arabigua e mig quart de mastech e oly dolç dos lliures e primerament bula l'oly en una cacola e quant boïra lo oly methi lo blanquet e apres methi mastech e a la dereria quant sera quasi cuyt methi totes les altres poluores. Eraprò tots temps minuantlo a una ma e gua[r]da que negre deu tornar eom a pega; nol eogues massa; reconexo en una escudella ades ades metent ne en la escudella.

Recepta pera guarir morenes

CXXVII. Pren greix de cabro del de la renyonada e piquat be e pux methi dos o tres blans dou cnyts al foeb tro que sien ho dins e piquabo tot ensemps tot en un morter ab oly rosat e ab aygua ros a manera qui fa almodroch e pux methi un diner dasarcho emolent e metent oly e aygua ros tro que sia be fet e pux meten cascuna ora del dia e sera guarit en VIII dies e apres que sera guarit, aies cera de sarments de parell e fulles de rosses vermelles tant de nu com de altre e sien moltes e cernudes e de aquesta poluora metassen ab salnia de juna .VIII. dies arcu e sera al tot guarit.

*Recepta pera guarir aquel qui per colp o per caygada
te lo test del cap enclotat*

CXXVIII. Sia pres vy de parell e sal e mel e murtons e olives de lor e batafaluga e sego de forment.

Item preneu lo dit vy e posau lo en una cacola neua e gita ny uns graus de sal e una enlereta de mel e fes tot bolir e dels murtons e oliuetes de lor e batafaluga sian feta poluora, e totes aquestes poluores mesclades e cernudes sien meses en lo dit vy bolit empre deu hom metre lo sego menant ab un basto e sera espes; sia fet empastre sobre una stopada e sia mes desus la nafra tants dies tro que veies lo cap guarit.

Recepta p'ra guarir persona que a lo ventre inflat

CXXIX. Pren maluis la raell e cou la be e pux torç la be ab un drap e aquel lim quen nexira mesclat ab mantega e untaten lo loch moltes vegades o depux aies sego de xexa e met lo en un drap e banyal e torç lo e met aquel such en una escudela e sia fet per aquesta forma set vegades e mesclat aquel such ab let de almeles e met o a eoure axí eom si fos aluelat, e bega lo malalt e aço sia fet .VIII. dies arcu e guara ab den e donalin a beure such de ysop.

Recepta pera guarir pantax

CXXX. Aies vy blanch que sia fi e met hi erba sana de part de

vespre en lo dit vy verda a remular e per lo mati menge la erba sana e beu te lo dit vy e sorbe lo vy e la erba sana e aço sia fet a la continua tro sia guarit.

*Les vy blanch q' sia fi e met
hi erba sana de part de vespre
en lo dit vy verda a remular
e per lo mati menge la erba sana
e beu te lo dit vy e sorbe lo vy e la
erba sana e a ço sia fet a la continua
a no sia guarit*

Recepta amaltria de gola

*Preneu ysop e sia cuyt en vy agre
e a ço sia fet gargafisme erant
lo tro de glumda la mulladura
del gallet majorment si la flor
de ysop sia poluorizada e ab lo
dit q' sia possada sobre lo gallet
Preneu aq' q' pret la paraula
S' ha de fer farina de farina de
deno e sien deno q' clareu ab*

Pera malaltia de gola

CXXXI. Pren ysop e sia cuyt en vy agre e apres sia fet gargafisme e tantost sera consumida la inlladura del gallet majorment si la flor del ysop sera poluorizada e ab lo dit que sia possada sobre lo gallet.

Per aquel qui pert la paraula

CXXXII. Sien fetes farines de farina de cepteno e sien fetes quasi clares ab vy agre e ab aygua en la qual sia cuyta ruia e fes obrir la boqua al pacient e dalin a beure e la paraula perduda cobrata per meravelles. Prenat es.

Item contra de raell danet leua lo gallet inflat.

Recepta pera guarir sedus que son al i en lo morro

CXXXIII. Sia pres mel e sia natat lo morro e pux preu sobre molt

e cernut e met ne desus la mel bona cosa e pux sia aboquat sobre una taula lo morro ficat be en la taula e esta axi aboquat per espay de una hora e beuras quen aura exit molta aygua del morro e sia axi fet per .III. o per .IIII. vegades e guara ab deu aydant.

Recepta pera guarir disanteri

CXXXIV. Sieb preses nons de cipres seques e sien be moltes e cernudes dues parts e boli erinini una part e sia donat al pascient dues o tres vegades ab un ou e gnara ab deu, e apres sia li donat a beure brou de galina, e aço val a fembra quis vol affollar. Empro al disenteri sia pressa una sponga e sia banyada en let de cabra tebea e sia moltes vegades messa al ses e donalin a beure romera blanca sequa ab aygua e ab brou de galina.

Recepta pera guarir malaltia d'ulls

CXXXV. Primerament sia pres agari pes de .III. mealles e sal gema tant com es nu ciuro e sia tot molt ensemps e mesclat apres sien li donades dos o tres culeres daygua tebea e pux fes laygua que saps e methi en los ulls e guara ab deu.

Recepta pera guarir lo traydor quant ve ques fa en qual se vol loch del cos

CXXXVI. Sia pres boli ermini e sia pastat ab vy agre fort tro sia axi com a enguent, untal quel faces venir en un loch e pux traulon e sera guarit.

Engüent pera guarir la sarna

CXXXVII. Sia pressa rael de alla e sia be pelada e pux sia cuyta molt be e pux pren satgi de porch e sia desolat e piquat en un morter ab la rael de la alla e cuyta al piquer methi dues dr[ac]m[as] d'argent viu e piquau tot ensemps tro sia fet bon engüent e ab aquest engüent unta la roya tro sies guarit. Empro la alla fa coure en stopa be banyada entre dos calius e fay a mesclar ab lo sagi greix de malto.

Engüent molt marauellos pera meniar la mala carn

CXXXVIII. Sia pressa ensua de porch .IIII. onces e trementina .III. onces e cera .II. onces. Item nerdet e sal gema ana. Item aceuer .III. dragmes. Item ypoquistibns .III. dragmes, e de tot aço desus dit sia fet engüent.

Recepta pera fer engüent groch

CXXXIX. Sia pres sagi de porch vel e sia fns e colat e pren cera e sia fusa tant de la u com del altre, e trementina altre tant e sia fet de tot engüent.

Recepta pera leuar la mala carn de la nafra

CXL. Sia pres de erbola e suchi de barbena e aygua o lexiu de qualç noua e oli rosat e rouel dou e sia fet de tot engüent e mes en la mala plagua e sera sanada.

Recepta pera fer bon tirador

CXLI. Sia pres suchi de api e sia mes en una caçoleta sobre brases e methi una culereta de mel e pux aies farina de forment cernuda e quant lo suchi o la mel començaran a bolir methi la farina tota hora menant ab un basto e bulla tro que sia a fur de engüent.

Recepta pera guarir alferectia

CXLII. Sia pressa erba cauallar e sia piquada e sien ne freguades les palmes de les mans e les soles dels peus e les bates al que a lo mal.

Recepta pera guarir dolor de puagre

CXLIII. Sia presa la ceba merina e sia feta talades e pren altre tant de sagi de porch vel e fes ne tallades e pren un lit de sagi desus, altre de la ceba e axi sia mes a lits tant quant te placia en una ola e tapa la be e met la al fora una bona pesa e quant sera cuyt traulan e escorren aquel suchi e ab aquel suchi unta los peus del malalt e apres omple un canut o dos de canya de suchi de fules de sauch e tapals be e met los a coure en aygua e quant auran be cuyt trauc ço que es dins e untat lo loch doloros e ab deu guara.

Recepta pera guarir persona qui put l'ala

CXLIV. Sien preses roses e fules de mirra e rael de mirra e sia tot mes en una ola noua e coga ab vy agre e deixax daquella deengeio sien lauada la boqua e si es en temps de iuera pren claus de cofre e canella be fina e sia cuyt ab vy blanc e sia lauada la boqua ab aquella deengeio.

Altra cosa per aço mateix: pren les cols e entles e piquales en un tallador e pux met les en mel cuyta esumada e cogen be e quant

sera tot bo cuyt leuau del foch e methi de quantes boues especies puxes bauer e metho en una capsa e mençe tots matins e a vespre; per aquesta malaltia mateixa la rael de panieal mençada a vespre e mati fa aço matex.

Recepta pera no lezar cair cabels la on te placia

CXLV. Si vols que cabels not naqueu nul temps aranquat aquells e untat lo loch on aquells seran ab sanch de rata pennada e de granota xiqua.

Item cenra de troncho de col, ço es de la rael, ab vy agre enpastat lo neximent dels cabels.

Item let de gosa untat, no lexa los pels nexer.

Item posat al bany poluora de granota verda cremada; tots los pels que en aquel bany seran banyats, cauran.

Item la escorsa del tronxo de col vermella bolit eu aygua de fenta lo cap lauau, no lexa enblanquir los cabels ni lexa tornar lo hom blanch.

Contra usagre

CXLVI. Pren sagi de porch e desalat, pux piquat be ab such de plantatge e unta lo usagre moltes vegades e guara.

Pera mal de pedra

CXLVII. Tot primer such de gordolobo blanch. Item après corni-corni, pepinella [e] eanyota.

Recepta pera fer bulla la cara a la fembra

CXLVIII. Sia pressa verdolaga e sia feta aygua per allambich; en aquesta aygua methi blanch deu debatut e depux qui sera distillada e meten en la cara e methi goma blanca.

Recepta pera lezar les piquas de la cara

CXLIX. Unta ten souent ab oli de nous e si ben del such del plantatge, leua sen en totes maneres.

Recepta pera muda fort fina

CL. Item pren sofre molt e eernut e verdet e sabo e mol e sia tot meselat e mes en la cara e a cap de dos dies refresquen la cara e tornara cuyro negre, e quant lo ten volras leuar, methi engnent fet de mastech e de vyoagre e de rouet deu e lo verdet no sia sino una

part e lo sofre .III. parts e sera feta pus bella cara que per muda puxa esser feta que uo lexa piga ni pany.

CLI. Item a flaqua de cap laual ab aygua tebea en la qual agen bolit roses e quan sera gitat faxali los polsos ab un coxinet de sal trida.

CLII. Item sil linfant es mort en lo cos de la mare, donali a beure ysop destemprat ab aygua tebea e gitara linfant.

CLIII. Item si la fembra pert la let, pren cristal molt e dona li a beure ab aygua tebea e pux vaya al bany e fregali be les espalles ab fina mostella axi com per a meniar.

CLIV. Item pera hom qui a quadrel al cos, pren lo peucrist e piqua lo e posa lo contra lo loch on lo fere es entrat e gital ne de tot cert, e despulla de serp euyta en oly fa aço matex.

CLV. Item si uol que la fembra infant, tost pren de la rael de la esparguera e liguu li al col de la fembra he infantera tost e dona li a beure caadura de pinyol de datil, car en lo loch on nostra dona sancta maria infanta avia palmera.

CLVI. Item pera malaltia de mamelles de dona, pren maruif blanch e piquat ab sagi vel de porch e posay desus e ab deu guara.

CLVII. Item a hom que pixa sanch pren dels copols de la ruda e mete los en una ola nona ab barbes dels caps dels ayls e fes ho bolir ab aygua e de aquesta decungelo bega lo pacient a mati e a vespre e ab deu guara.

CLVIII. Item si vols auer les dents fermes piqua lo polioli en la sanch del drago, tant de un com de altre, e sia be eernut e fregar en les dents souent e seran fermes.

CLIX. Item ha hom qui nos on be pren de les barbes dels porros e coules en horina d'infant xich e pux methi de aquesta orina axi euyta en les horeles; e aço matex pren fel de porch e meselat ab let de fembra e meth lo en les horeles e cobrara loyr. Enquara pren such de celibandre e meth lo en una ceba blanca que sia cançada ab ely rosat e ab such de ruda que sia euyt al forn e aquel oly que sera pasat damat sia mes en les orelles e guara. Provat es.

CLX. Item pera estanquar sanch de nafra, poluora de brotaraga o poluora de la fula de lengua bouina e poluora de la fula de la saluia e si es quas que la sanch hisqua per lo nas, metets poluora de fules de figuera seques. Empeo mes val ferne un crespel ab vermels dous que menie aquel crespel e de continent sera estanquada la sanch.

CLXI. Item si vols guarir hom lo fembra de mal de gnota ayes de la oronella e guardet que nul hom no ti veza manjar e pren una de les orenelles mas ques veien e tolli lo cap e dins lo cap trouaras des pedres. la una roja e la lla blanca; la roja ayda a tota demanda que hom vol fer e que hom la port ab si, e la blanca pero lauada en aygua e quant la auras lauada donau aquel qui a la gota a beure e guara. Provat es.

CLXII. Item si ab lo such de la salúia se lana la fembra, cuyt ab vy, lo cap de la natura ou a molta proija, sauar la.

CLXIII. Item si lo cap es lauat ab lo such no lega tornar los cabels negres, si sen unta al sol ab lo dit such.

Recepta pera la fembra que no ha de lur purgacio, ab que vaja

CLXIV. Item sien preses ametles seques e totes entregues (sic) sien torades al forn e quant seran be torades sien moltes be en morter de coure totes entregues ab sos galons e pux sien cernudes ab un cedag be prim e de aquesta poluora dona a beure ab un bou a la fembra que no ha de lur flor .V. o .VI. dies en que lin ixa e aura prou, empro siali donat lo dit bou ab la dita poluora tot[e]s aquels .V. o .VI. dies abans, que mes valra.

Recepta pera guarir fret o febra; escrius e ligualey al col

CLXV. Ihs. marie filius sit tibi salus et propicius. Senyor ver deu totpoderos que la verga de Arou fist florir e granar, placiati senyor per la tua gran misericordia e pietat, que aquesta creatura tua faces guarir e sanar.

Ayguia pera fer molt bella cara e luenta

CLXVI. Pren los ous e fes los durs en aygua e pela los de les croses e pux partits los per mig e leuan los rouels e onplits los blans de trementina de vet be lauada ab aygua e desus metets mirra be poluorizada e pux meten en lo labi de bon vy crech e estillats e de aquesta aygua laua la cara e fer la ta molt luent e si volecu afegir remnlats goma blanqua ab vy crech e pux agau lici blanch e metho a distillar ab lo desus tot ensemps.

Recepta pera guarir fembra qui lla la mare

CLXVII. Sia lauada la mare ab vy parrellos e pux sia poluorizada ab poluora de verga de bou cremada, es fet.

Recepta pera guarir cranch que la dona aia en la mamella

CLXVIII. Sia li donat continuament a beure del such de la falsia ab sucre blanch e ab deu guara, e labels del timo, e port desus una xapa de plom faxada.

Recepta pera guarir una persona sorda empro que oya una campana ho unu trompa

CLXIX. Sia presa fel dauilla e grex de guatla e sien preses dos o tres brets de ruda munterina e sia tot cuyt en una caçola e al

coure sia mesa la tersa part de oly comn e bula tot ensemps tro sia cuyt e quant sera cuyt meth ne en quascuna orela dos o .III. gotes e pux methe desus casenna orela nn pa calent be estret laut com loy poras sostenir; a dues o .III. vegades sera guarit.

Recepta pera fer aygua ardent retificada

CLXX. Sien preses dos quartes de vy fi parrellos e sian feta aygua ardent e quant sera feta, aquela aygua ardent que nexira sia toruada en la olla ab un canter de fu vy de parel e sia distillada altra vegada ab lo dit canter de vy e sera retificada, meth de aquesta axi retificada una liura e dos onces de oli de tastar en quada gerra de vy e conseruarla molt be e ferla bo e molt agut.

Pera dar liquor a vy blanch que sia ezut

CLXXI. Piqua en un morter dues onces de figues per quantar e metles en la gerra e sera tanquat, venlo tantost es fet empro val mes si tu remules les figues en un quantar de vy blanch, e quant seran be remnlades pren les, colales en lo desus dit vy ab un bel drap e preu-les e pux colalo e met lo en la gerra e sera milor. Es fet.

Pera la concepcio de la fembra

CLXXII. En lo mes de mag pren de la fula de la sanina e menguen la feubra .III. o .IIII. ous plens e concebra ab deu.

Recepta pera guarir una persona que li quorega molta lagrema per los ulls

CLXXIII. Siali ras lo cap e pux sienli fetes .III. pinnes de la flor de la farina de forment ab such de magrana agra borda en estopa de li aseclada, les dues als polsos e la una en la molera e liguati lo cap e lexar estar.

Pera persona que aya perduda la paraula

CLXXIV. Sien fetes farinetes de farina de centeno e fes les quasi clares ab vy agre e ab aygua en la qual sia cuyta ruda e feu obrir la boca al pacient e dau li a beure e la paraula perduda cobrarla.

Experiment

CLXXV. Rael de anet leua lo galet mltat.

Pera persona qui no pot retèner la horina

CLXXVI. Item siati faxat lo pentenil ab bouina cuyta ab mel e apres bega .VIII. dies arreu del such de la mandrastre e pixara ab deu.

Recepta pera guarir lo traydor quis fa en la cara o en altre loch

CLXXVII. Sia pres boni ermini e sia pasta: ab vy agre fort tro sia a fur de engüent e ab aquest engüent untal entorn tots dies e strenyent tro quel faces venir en un loch e pux traulon e antel ab mel e ab fenta de hom seca e uolta ab sal torada, e sia poluorizada la mel e met desus la estopa.

Recepta pera guarir pedra

CLXXVIII. Sia presa una onsa de aygua ardent retificada e una onsa de such de picega e sia tot mesclat e una e donat a beure al pacient e dins .XXIII. horas deu guarir ab deu.

A hom qui no pot dormir e acallar per algun loch

CLXXIX. Pren erba sana e la lauor e la rael del doncel e cou tot en vy e aquel vy met lo en un petit odre e dalmi a beure daquel vy del odre e adormir sa tan ferm que may no sentira res.

Quant lo volras despertar pren ruda e fes ne poluora e destrempala ab vy agre e met lis en la boqua e de fet se despertara.

Pera guarir cul de pol quis fa en la pen

CLXXX. Pren liri blanch e cou lo ab vy e posal sonint sobre la malaltia e guarir.

Pera guarir una ngua

CLXXXI. Pren salgema e sal comuna a una e la sal comuna que sia torada e pux sim moltes e pastades ab roueis deus e sien ne fetes enpastres; a dos o a tres vegades sera guarit.

Recepta pera mal dals

CLXXXII. Pren lo blanch del ou e lo such de morella requera, sien fort batuts e sie vessada la escuma e sia messa una geta en lo nil.

Item donzel sech piquat a b blanch deu sobre posat leua la sanch dels ulls e la vermolor.

Item such de donzel o fet de fembra e aygua ros.

Contra frenesis

CLXXXIII. Sapiau que frenesis es postema feta de materia qualda en los pels qui contenen lo cauel; en lo costuensaunt de aquesta malaltia sia la materia espenta del cap ab such de plantaige e ab un poch de vy agre e ab uua onsa de morella e sia tot mesclat e posat al cap ab sens blanc coses frides, ell frux de la materia aquella sera tirada ab cristiri deves lo ventre e aço segons la umor que volrest per fer aquest cristiri com la materia sen puja al cap e hom no pot exir a quamba.

Recepta pera guarir alferecia

CLXXXIV. Sia pres lo colmello dret de la raposa e sia ligat al col de aquel qui a la alferecia e de continent sera ab ceu guarit.

Recepta pera guarir alferecia, la muler del rey en Ferrando

CLXXXV. Sia presa la erba sana e sia piquada e tret lo such e aquel such sia donat ab sucre mesclat donat a beure al pacient e sien li faxades les ten lo text en blanch) sobre lo melich e de continent sera ab deu guarit.

Pera mal de barbes

CLXXXVI. Sia pres pelitre equestre molt e cernut e donat a la creatura quant sera nada dues o tres vegades ab mel e no aura por.

Recepta pera guarir un petit cauar

CLXXXVII. Sia piquada de bona mostalla e sia [d]jexetada ab do bon e sia vy agre tro sia a fur de engüent e fes fregar lo perit ab na drap aspre tro que corega aygua groga e pux sia untat del engüent de la mostalla desus dit, e aço sia fet axi per aquest regiment per tres o .IIII. dies e guarir.

Recepta pera desfer lupia

CLXXXVIII. Item sien preses morons de aquels qui an la canya redona, sien piquats e sia faxada la lupia tantes vegades tro sia desfeta ho sia untada la lupia souent ab holi de peix.

Recepta pera guarir al foro qui es fa en los ulls

CLXXXIX. Sia pres lespart vert e sia cremat e de aquella poluora siau messa en los ulls e guarir.

Recepta pera guarir la reuma quis fa daua? les bares

CXC. Sia pressa de la pelosella quis fa en los prats axí vert, sien ne faxades les bares per tota una nit e de continent ab deu guara.

Recepta pera guarir migranea

CXCI. Sia collida sahorida en lo ple de la luna e sia douada a mengar ho ha heure .XV. o .XX. dies areu ab un hou e guara ab den e perfum se en apres ab mostalla e ab la banya del ceruo.

Pera guarir fich

CXCII. Sia untat lo fich ab mel e sia polnorisat ab verdet e seyat e aço sia fet quatre o .V. vegades e ab deu guara.

Recepta pera qui no pot horinar

CXCIII. Sia pres un ayl e sia parat e pux sian tret lo gril qui te en mig essen mes en mig del cano de la verga del hom per lla ou horiuu.

Recepta pera guarir fich

CXCIV. Sia pressa la fulla dela col e sia piquada e sia untat lo fich souent e sia lextat desus los fites e caura.

Recepta pera guarir formiga o sedes

CXCV. Sia pressa la gata rablossa e sia piquada e fexada desus souent tro sia guarit e quart se no toque en la bona canre (caru?).

Pera guarir nolmetangere

CXCVI. Sia pressa fulla de oliuera e sia piquada ab mol de cerno tro sia a fur de engüent e de aquest engüent anta souint lo nolmetangere e ab deu guara.

Recepta pera guarir mal de pedra

CXCVII. Sia pres un osel qui ha nom bosquet o gafaro e sia pelat e nbert o sequat al sol e pux sian feta poluora e donada a beure al pacient ab aygua de crexens e ab aygua de cornicerui e de pepinella e ab deu guara que fer la ya disolre; e ab aygua de safanories.

Engüent pera nafra de cap

CXCVIII. Sia pressa de bona cera quanta a tu sia ben vist e altre tant de treumentina e sia fus ensemps e lansat en fort vy agre e pux sian tret e sia fus altra vegada o sia lansat en let de vaqua e pux sia be premit de la let ab un drap lo mes que puxes e pux encorpora ab aquesta pasta quanta mes puxques de la poluora de la brotonega major be molta e cernuda e quanta mes ni metras tanta mes virtut aura. E si per ventura la pia mater es rota, ranli los cabells entorn de la plagua, e methi desus la plagua estopades banyades en vy blanch e prenuades desus les stopades, met desus de dit engüent en un drap e ligat be, tro al tercer dia nol ne leues e sera la plaga sana.

Recepta pera puagre

CXCIX. Sia pressa la ceba meriua e sien ne fetes [sic]. Sia pres such dorbala e such de barbena e aygua e lexiu de calç viuua e holly rosat e rouel dou e sia de tot fet engüent e mes en la mala plagua.

Recepta pera fer bon tirador

CC. Sia pres such de api e sia mes en una caçola e sia sobre brases e methi una eularota de mel e pux aies farina de forment cernuda e quant lo such e la mel comensara a bollir methi la farina tot temps menant ab un basto e bulla tro sia a fur de engüent.

Recepta pera fer treumentina

CCI. Sia pressa resina de pi e oly e auna e bulla en una casola bollint menant tro sia cuyt enpro guarda no si encengua foch.

Recepta pera fer engüent negra lo qual es molt bo a guarir plagues cancerades

CCII. Sia pres blanquet .VIII. onces, e quatre onces de mastech e pes de un diner de suera e pes de un diner de acener cituri e pes de un diner de goma arabigua e mig quart de mastech e oly doly dos llures e primerament bulla loly en una caçola e quant bollira methi lo blanquet e apres methi lo mastech e a la dereria quant sera prop cuit methi totes les altres poluores pero tots temps menant ab una ma. Enpro guarda que negre den tornar eou a pega; nol cogues massa, regonex lo en una escudela.

Recepta pera fer engüent pera guarir fistola. Proual

CCIII. Sia pressa una llira de sagi de porch vell e altra dargent viii e quatre onces de greix de molto e dos onces de verdet e

dos onces de sofre e sia fet engüent axí com saps. Enpro ans que metes aquest engüent en la plagua sia lauada la plaga ab lexiu de cendra apres de quarrasqua e de sartients de parel e methí lo fardaxo e loly dels alacrans e sera fet.

Recepta pera fer engüent pera totes plagues capitals

CCIV. Quant volras fer aquest engüent cull en lo mes de juny la flor de un arbre qui ha nom espinalbo, en altra manera li dien galanler e quant volras colir aquesta flor de aquest arbre cullne una gran eantitat e tranne aygua per asabieli (galambieh?) e apres pren cera noua quatre linses e metla en una cascra e fonla e met dintre de bona trementina una llura e pux meua be tro sia la cera e la trementina be encorporada e apres sia colat ab drap de li e pux methí oli de trementina .IIII. onces ab foeh lent e apres pren laygna de la flor del galanler e banyaten les tuans e meselay lengüent tro sia be encorporat e lengüent es fet molt maranellos.

Recepta pera fer engüent per a meniar la mala carn

CCV. Sia pressa ensua de porch .IIII. onces e trementina .III. onces e cora dos onces e verdet e salgema anua e accuer tres dragmes. Item ypoquistidus .IIII. dragmes; de tot aço desus dit, sia fet engüent.

Recepta pera guarir persona qui no pot clarament parlar

CCVI. Item sien preses una onsa de roses vermelles e sien meses en vy agre molt fort, eantitat de mig teram e stigua a romulla tres dias, e lo quart dia sia mes a coure a foeh lent e coga tro que rouangua la mitat del mig teram e colau e donau al pacient en deu tres cularetes e ab una de aygua teba e guara ab deu.

Recepta pera guarir mal de membre

CCVII. Sia feta poluora de alam cremat e copolls de magraues dolces e scorsa de bogia e sucre quandi e sucre blanch e ros de bota blanch, rasina, acener cieatri e poluora de tarech e sia lauada primer ab bon vy fort e pux methí la poluora desus.

Recepta pera fer una purga laugera

CCVIII. Sia pressa miga onsa de senet e coga be en aygua e pren una onsa de canya fistola parada e destrempalas ab la dita aygua e pren pes de dos dines de ruibarbre e polvorizal mol be e sia meselat ab la dita canya fistola destrempada e axí sia donat al pacient era terciu abans que diae, estiga que nos diae apres que la aura rebuda tant com estarien en dir una missa e pasoges tro ques dine en sa cambra e guarse de orinar tant com puxque.

Recepta pera fer exarops pera la desus dita purgua e pera gran febra

CCIX. Item sia pressa miga onsa de lauor de cobombros e miga onça de lauor de albudeges e miga onça de lauor de carabaces; totes estes lahors sien be cascades en un morter e pren una onça de sucre blanch e miga onça de llicçons menuts e coga tot en una llura de aygua tant tro que minue la mitat e apres sia colat e de aquest exarop donaras al pacient .IIII. o cinch culerades de boqua e destrempas ab quatre o cinch culerades de aygua freda mati e vespre, e no li dons a meniar car [n] ni bega vy tro sia determinada la gran febra, sino ordiat. Item apres pren lo such dels llicçons e banya draps de li e metlos al pacient damunt lo costat dret quant lo lingua la febra e com sera la un exut met lin altre e aço sia fet .III. o .IIII. vegades lo dia e la nit quant lo lingua la sesio e apres pren holi rosat e un poch de vy agre blanch e una pocca de lot de dona que crie fill e una pocca de aygua ros e un poch de such de celiendre e sia tot be meselat e unten al pacient los polsos del cap e dels brasos e de les canes e metestli en la molera un drap banyat en aquest such.

Exarop comu a totes malalties e es purgatiu

CCX. Pren la racl de aquestes herbes: queruo de fenol, esparagnera, lengua bouina, panical, plantaige, liri blau, ruda o raell de andiua, lies-ons iuenuts, gram. Totes aquestes racles siano be cascades e cuytes en aygua tro que la aygua minue les dues parts e reste la una part de la aygua; aquesta aygua sia colada e pren ne miga llura o tanta com te volras e miga llura de mel, escuma e tot ensemps sia cuyt a lent foeh tota hora remenant ab un bastonet tro que sia be cuyt e conexas quant aquesta decoctio minuara en lo bolir com en lo comensament e fara en lo bul bamboles grosses. Sera fet.

Aygua pera destemprar lo dit exarop

CCXI. Pren ciurons negres sin pots auer, e falsia e sia cuyt que minue lo terç; de aquesta aygua donau al pacient .X. culerades de boqua, e .V. del exarop. Sil vols mes purgatiu en lo coment de aquesta aygua ab la falsia e ab los ciurons negres methí un diaer de senet o dos dines e sera purgatiu couinentment.

Pera llossa ques fa en lo ventre, es seyal de postema com se fa en lo costat dret

CCXII. Es seyal del fetge e es mester curarse per regla de mal de fetge o si es en lo costat esquerre es lo mal en la melsa e fo ha curar en lo ventre o damunt lo ventre, es seyal que es postemacio e quant es per postemacio curansa com segueix.

Item sia pressa ruda e doncel e manrunio vestos e creyens e hisop, e sia tot mes en una olla noua e siay ues mig canter de vy blanc en la dita olla e siay messa una [onsa] de seu de uolto e coga tant tro seu sia fus e desfet e apres sia colat en un librel e sia mes a la serena a congel·lar, e cou sera congel·lat sia pres e piquat en un morter ab molt holy rosat axi com qui fa alioli tro que torn axi com a engüent be blanc e pux sien calfades fules de cols e sia luntada la losa del dit engüent e desus faxades les fules de les cols e aço sia fet tro sia guarit.

Item apres si ab aquesta medecina desus dita la losa nos desfa, sia pressa la faua fresada e sia cuyta en orins tro sia be cuyta e dura; pren comins e espigol e picals molt be e quant sien piquats mesclau ab la faua e toruan a piquar tot ensemps, la faua e los comins molt be, e apres si au faxada la lossa .III. vegades lo dia tots temps refresquant lo engüent tro la lossa sia del tot desfeta.

Recepta pera guarir mal de ventrel

CCXIII. Sia pressa la raell del dictamino e sia piquada nu poch e pux sia cuyta en vy e aquel vy sia colat e donat a beure en deu al pascient e decontinent dius poch dies sera ab deu guarit.

Recepta pera guarir sarua o porcelanes que fan en les cames

CCXIV. Sia pressa la scorça del guaraul e sia pignada ab vy agre e sia sobre possada en la sarua o en les porcelanes e de continent ab deu sera guarit.

Recepta pera guarir fembra que a sauch flux

CCXV. Pren vy de pavel e ballo e methi una onça de pega e un quart de momia e un quart de salnia molta e bulla tot ensemps e teben begalse e breument sera guarida, e apres bega de la sement del tamarit e menga de la fulla de la ceba de rata e parfum se .VIII. dies aren ab la oliuara roquera e sera guarit ab deu e mets en la natura lana sutzia que sia banyada en such de plantatge.

Recepta pera guarir quatarada

CCXVI. Quant vinga lo temps trau los ulls a dos oronels e senyalalos e sapies que en lo diu guaran e quant seran guarits pren os e meth los en una olla al forn e feu poluora de aquels e meth en los ulls e guarit ab deu.

Recepta pera guarir cama o braç trencat

CCXVII. Espoga una romaguera que ala de lonch una braça e sia talat tot lo barzer exceptat que romanqua la romaguera sola e pux

di: «cull te verga que ays força e virtut a guarir aytal», nomenal ab sen sobre nom, e pux tala la dita verga, esporgala e fenla per lo mig del lonch a lonch e quant sera fessa pren la tu per la hu cap e altre hom per laltre e aya de la una part al altra quatre o .V. dits e pux senyat e digues la oracio desús escrita e cou la auras acabada de dir, la verga sa justara eu mig e pux acaba la la oracio pren la per la justament e liga la ab un brot de romaguera e meth la dius lo barzer. Aquesta es la oracio quis segueix. «Deus sobre tot deus e senyor dels senyorejants, rey meu e deus meu, prech te per la tua sancta e piadosa misericordia que les coses que sequoxen sens ple ixquen e sien acabades, e los ossos de aytal o de aytalla sien ajustats axi com fist florir la verga de moyses e de aron, fruit donar vulles aquesta verga ajustar axi com fist ajustar adam e eua ensemps es coniuuga. E no vulles guardar a mi peccador mes als ossos qui son nomenats vulles complir, no a nosaltres, senyor, mes al teu nom donam gloria». E pux di lo pater noster e la aue maria e lo credo e la salue regina.

Recepta pera guarir mal de febra. Ypoeras

CCXVIII. Sia pressa la ruda e sia cuyta en oly verge e ab aquest oli sia untat lo pascient ans que la sesio li vingui e guaraj, e si mets del cost sera miller.

Calcinació de talts

CCXIX. Item sia untats los talts ab let de figuera borda o ab let de figuera martinenca e pux vaia a calcinar al forn de reuerberacio.

Item pren lauines de venus e sien cimentades ab ges molt, que no sia calcinat e apres sien cimentades ab aquella terra que los vidres fan lo vidre blanc e seran be separades.

Recepta pera guarir mal de boqua

CCXX. Item sia pres de bon ordi e sia torrat tro la pelladura sia cremada e puix sia molt e cernut ab altre tanta sal comuna e puix sia tot pastat ab mel e de pux sia cremat en una olla en lo forn e pux preu una onça de cera e pinyols de datills e angles de cabres cremades una onça e una onça de poluora de gales moltes e una onça de fulla de mata torada e una onça de caparos e tot aço sia molt e cernut, e gingebre e oliuetes e penre lonch e flor de clauels e fulla seua de oliuera e ceral e mandraste sech, de cascu miga onça, saua cremada e fulles de rosses seques e anatron, qui es sal de vidre, e alum de ploma e mastech, miga onça de cascu, e tot aço sia molt e cernut e mesclat tot en una que sia be mesclat e pux pren vy agre e laygua al foeh e sia calfat lo vy agre e embelque lo dit en lana sutzia e banya lo dit en lo vy agre e aygua e pux meth lo en les poluores e freguen

les dents e la boqua e axí fregant e banyant lo dit en les polnores tantes vegades tro sia guarit.

Item pren leuat, bona cossa, e destemprar las ab aygua delça e sia colat e metras o en olla noua e en la dita olla ab lo dit leuat destemprat metras estes coses ques segueixen: Primo alfolbes bo moltes; exenue be molt; batafaluga be molta; anet; alcarubia; alegria; e sia tot mesclat tot en una e sia mes ab la dita coladura del leuat en la dita olla e darli as un bon bull e com sera fret axí teben penras ne miga onça tots matins per .III. dies areu o .IIII. dies e madurara lo mal e fara lausar per la boqua tota aquela postemació, deus aydants, en aquesta manera guarira.

*Cristiri molt bo pera foragitar dels budels tota ventositat
ques fa per mal de fredor gelada*

CCXXI. Item pren una onça de batafaluga, pren nua onça de anet, nua onça de comins, nua onça de alcarubia, una onça de alegria, dos onces alfolbes, fules de malucs, mannni ventos, dos onces de lauor de alaçor, tot sia cascot e mes a coure ab aygua tro minue lo terç, apres sia colat e methi un poch de leuat destemprat e dos rouels dous be debatuts, metras hi una boaa taça de vy parelos que sia fi e metras hi sa sal que sia colat e apres meten holy be debatut ab la dita coladura e com sera debatut e encorporat meth lo ab la dita coladura remesclant lo ab un basto e dal al pacient ab la gracia de deu, e donau que sia teben.

*A gran dolor que ve al centre a manera de torso que es cura
de passió y calica*

CCXXII. Item pren batafaluga, comins, anet, isop, alegria, escorça de taronges, tot aço cuyt en aygua tro que minue la mitat o un poch mes e sia colada e donau al pacient a beure teben e methi una poqua de mel e a poch espay aura remey dens aydant.

Pera qui a mala color, per sobris de fel estigu grech

CCXXIII. Pren la fel del perch mascle e dues grapades de ciurons vermels e rail de tamarit blanc, eoga tot ab tin vy tro que vinga a la terça part e bega de aquel vy en deju e guara ab deu, e lo vy que a de beure sia amerat ab aygua cuyta ab rael de tamarit.

Engient vert para menjar la mala carn

CCXXIV. Pren satgi de perch .III. onces; trementina .III. onces; era vert dos onces; verdet e sal gema ana, semis, abos çacori e licio, de caser tres drapmes e fes en engient.

Poluora pera fer crezer carn

CCXXV. Preu mastech, ensens mesclat, e angarota e mimarans, un poch de bollo armini, ço apres que la nafra sera corida, siay messa de aquesta poluora e posay desus ses estopades.

Recepta pera guarir cambras en fistollat

CCXXVI. Sia pres mastech e fulles de roses anua e sian feta poluora e messa sobre la plaga e ab deu guara.

*Recepta pera guarir hun penti... uallar o tiya o haquel quis pert
la barba a rodals*

CCXXVII. Sien presses paperes en lo mes de maig viues e sien ofegades en oly dolç e apres sian enfilades en un fill e stignen .XV. dies en ombra en apres sia pres tant de seu de cabro....

* * *

Fins aquí el text. Ara acabarem de justificar la nostra firma modesta de copistes, dient que'l *Receptari de Micer Johan* o de *Mestre Johan* representa d'una manera singular o única dintre de la nostra bibliografia los primers coneixements mèdics de la terra expressats formulariament y en vulgar català, obehint a lo disposat en les *ordinations feles sobre speciers y apotecaris* donades per Alfons V l'any 1433; segons les quals les receptes devien estar escrites en romans y en vocables que vulgarment poden ésser nomenats, «com és per exemple que si tu dels materials es ffuleia que digan ffuleia e no digan *Capilli ceneris* y axí dels altres materials, nomenant aquells per vocables vulgars e coneguts e no noms peregrins e no coneguts a les gents» (1). L'erudit metge de qui prenem aquesta referencia, publicà en 1899 lo *Receptari de Manresa* que havia recopilat en 1347 l'apotecari Bernat des Pujol, en lo qual, inseguint l'us de l'època, les fórmules estan en llatí exposades sobriament y ab abreviatures. Les del nostre text contenen un veritable tresor de lèxich vulgar.

Altre mèrit del mateix consisteix en lo valor monogràfic de sa primera part, que és un tractat sobre'l coneixement de les orines, contenint una part analítica y altra sintètica o tècnica (*Disputa de les orines*) (2).

1) Luis Comenge, *La Medicina en Catalunya*, pág. 87.

2) So'x coneixem d'aquelles poques lo *Requiem de preseració a opulencia o peutilencia e mortaldada* de Mestre Jacme de Agrament, publicat en 1910 per l'erudit Broydák Boich Arderiu, ab un substanciós prelech d'en Josep M.ª Roca.

Per últim com ne'ns creyem aptes pera ponderar lo valor científich y popular de les receptes transcriptes, presentem lo text als professionals y ara els tenen la paraula.

tho m

En nomy de deu et gl'ia beneyta.
 Pa mare e de tots los angels car
 d'angels e de tots los sants e santes
 de paradys yo m'ajuda com es agra
 libre de setaytes en la m in q'bb

La comença lo començament dels ornes
 ha açí comença lo libre de la religio
 del començament dels malalts
 segun que y parat e gaheng
 segun que noba en lo libre
 de març y s'ach del començament
 dels ornes com les got gony
 renocera et purgar e e

Si fa orna para lloqua et
 uno ban cloze e no fa sino
 hna para dipma e obme
 mda agra agra e de go
 na et te maltra en la mar